

משנת תנאים

משנה ותוספתא
כיפורים (יומא)

מוגהות ומנוקדות על פי כתבי יד

משנת תנאים

משנה מסכת כיפורים (יומא)

על פי כתב יד קויפמן

ועליה

התוספתא

היא משנת רבי חייא

מוגהות ומנוקדות בידי הרב דן בארי

סידר והוציא לאור

דוד ברוקנר

מהדורה פנימית

© כל הזכויות על הוצאה זו שמורות למוציא לאור

ניתן לצלם, להעתיק ולהפיץ בכל דרך שהיא, שלא למטרות רווח

הזכויות על הטקסט המנוקד של המשנה והתוספתא שייכות לרב דן בארי,
ומותר לעשות בו שימוש בכפוף לגילוי דעתו המופיע במרשתת.

עימוד: שמעון בן-שחר
עיצוב כריכה: שולמית פיניש

לפניות בענייני תוכן אפשר ליצור קשר בטלפון 050-5660061,
או בדוא"ל dtbrukner@gmail.com

נתניה, תשע"ח

פתיחה

מוגשת בזאת מסכת כיפורים (יומא), בחיבור התוספתא על המשניות. החוברת על מסכת ברכות, שיצאה לפני זמן מועט (ניתן למוצאה באתר asif.co.il), זכתה לתגובות חמות ומפתיעות, ואלה עודדו להזדרז ולהוציא את מסכת כיפורים לקראת היום הקדוש כבר בשנה זו, ולו במהדורה דיגיטלית.

בסידור מסכת זו נוספו מעט הערות שוליים להבהרת עניינים קשים העולים תוך כדי קריאה פשוטה. מהן ביאורי מילים שציין הרב דן בארי בשולי הנוסח שהתקין, ומהן הגהות והערות שראיתי לנכון להוסיף.

ההערות נועדו לתת מענה בסיסי לקשיים העלולים לצוץ תוך כדי קריאה זורמת, אך אין בהן יומרה לתת מענה מלא ללומדים, או לפרט את ההגהות והגרסאות הרבות לנוסח התוספתא. מטרת הוצאה זו היא לסדר את דברי התוספתא בצורה בהירה וקולחת לפני הקורא-הלומד, והערות השוליים המינימליסטיות מותאמות למטרה זו.*

לשם לימוד מעמיק של דברי התוספתא ראוי לציין שלוש דרכים טובות שיבור לו האדם: הראשונה (והפשוטה), היא לימוד מעט מפרשי התוספתא המסודרים עליה בסוף מהדורת התלמוד הבבלי.

השנייה (והיסודית), היא התחקות בתלמודים אחר אזכורי התוספתא, ועיון בדבריהם ובפירושים שעליהם שם. עיון זה יכול להיעשות בעזרת הציונים המופיעים ב'מצפה שמואל', שהוא כעין 'מסורת הש"ס' על התוספתא (ומפנה לשני התלמודים). חיבור חשוב ותמציתי זה נכתב על ידי הרב שמואל אביגדור תוספאה (רב העיר קרלין לפני כמאה ושישים שנה, ובעל מחבר 'תנא תוספאה', ופירוש 'מנחת ביכורים'), ומופיע במהדורת דפוס וילנא.

השלישית, היא עיון בחיבוריו המחקריים החשובים של ר"ש ליברמן – 'תוספת ראשונים' (חלק א – זרעים מועד) העשויה בדרך קצרה וקלה, ו'תוספתא כפשוטה' (חלק ד – מועד ב), שהמחבר דק בה היטב והעלה בה כמלוא חופניו הגדולות. קישורים לחיבורים אלה (לצד חיבורים חשובים נוספים, ובהם 'חזון יחזקאל' לר"י אברמסקי), נמצאים באתר האינטרנט של מכון הלכה ברורה (halachabrura.org).

הנוסח והסידור

נוסח המשנה והתוספתא תוקן על ידי הרב דן בארי, על פי כתב יד קויפמן (למשנה) וכתב

* יוצאת מן הכלל הוזה הערה אחת, שהרחבתי בה באופן יחסי, וסודרה לאחר סיום המסכת.

יד וינה (לתוספתא). אין מדובר במהדורה מדעית, וייתכנו שינויים קלים מן המקור בשל טעמים שונים.

כאמור, מהדורה זו לא נועדה לעיון מדוקדק, אלא להעשרה כללית ולהכרת פנים חדשות בלימוד דברי המשנה והתלמוד. כיום נעשה רוב לימוד המשנה במהדורות בהירות ומבוררות, וכמעט שאין עוסקים בלימוד מתוך מהדורות המציינות שינויי נוסח וגרסה בשוליהן (וגם מהדורות אלה, המבוססות על פי רוב על מהדורת המשנה בדפוס וילנא, בדרך כלל אינן מצביעות על שינוי באופן הניקוד וההגייה). לכן, יש ערך מוסף להיכרות עם נוסח כתבי היד, גם בלי לקבוע מסמרות בשאלה האם הם מדויקים ונכונים יותר מהנוסח הנפוץ כיום – ולו מפני שהם משמרים מסורת נוספת, עתיקה וחשובה.**

מטעם זה – שהנחת היסוד היא שעומדות כבר לפני הלומד מהדורות בהירות ונוחות של המשנה – גם הרשיתי לעצמי לדחוס מעט את דברי המשניות בשורות ארוכות יחסית. לעומת זאת, התוספתא סודרה בשורות קצרות, נוחות ו'מאווררות' יותר, מפני שככל הנראה לא עומדת לפני הלומד מהדורה חלופית ומאירת עיניים שלה, וכן מפני שעל פי רוב הוא עוסק בה לראשונה.

אני מודה שוב לרב דן בארי על כל הטובה שתקן והניח לפנינו, וכן לחבריי ולמורי בעבודתי הנוכחית שהאירו את עיניי בדרכי לימוד המשניות.

תודה לאנשי המקצוע שסייעו במלאכת התקנת החוברת: לשמעון על חציבת עמודיה, ולשולמית שיהללוה בשערים מעשיה.

ההתעוררות להוצאת החוברת הראשונה, על מסכת ברכות, הייתה בזיכרון דמותו היקרה מאוד של אחי, יהודה מאיר, שעסק בתורה, ובפרט במשנה, בשקידה ובאהבה. גם חוברת זו מוקדשת לעילוי נשמתו.

כפי שכתבתי בהקדמת החוברת הראשונה, מטרת ההוצאה הזו היא להאיר ולהטעים חוויה חדשה בלימוד דברי המשנה, ובכך לעודד את העיון בדברי התוספתא על כל סדר לימוד הש"ס.

אני תפילה שחוברת זו תוסיף ללומדים, תעשיר את הבנת סדר עבודת היום וכפרתו, ותעמיק את רגשי חיבת הקודש.

יה רצון שניכתב ונחתם עם כל בית ישראל לגזרות טובות, ישועות ונחמות, לחיים טובים ולשלום.

אֲשֶׁרֵי הָעַם שֶׁכָּכָה לוֹ, אֲשֶׁרֵי הָעַם שֶׁה' אֱלֹהָיו.
וּבְכֵן כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתָּ תְּפִלַּת כְּהֵן גְּדוֹל בְּהִיכָל, כְּמוֹ כֵן מְפִינֵנו תִּשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ.

דוד ברוקנר
בין כסה לעשור תשע"ח

** סיכום תמציתי לסוגיה זו ראו במאמר "חוויה או דיוק" מאת אהרון ארנד, עלון שבות 121, תשמ"ח.

מסכת כיפורים (יומא)

פרק א

משנה א

שבַעַת יָמִים קָדָם לַיּוֹם הַכַּפּוּרִים, מִפְּרִישֵׁין כֶּהֵן גְּדוּל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַת פְּרִהֲדָרִין,
וּמִתְקִינֵין לוֹ כֶּהֵן אַחַר תַּחֲתִיו, שְׁמָא יֶאֱרַע בּוֹ פְּסוּל.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף אִשָּׁה אַחֲרַת מִתְקִינִים לוֹ, שְׁמָא תַּמּוּת אֶשְׁתּוֹ,
שְׁנָאֲמַר (ויקרא טז, ו): "בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ", הִיא אֶשְׁתּוֹ.
אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים: אֵין לְדַבֵּר סוּף.

<p>וּרְשׁוֹת הַיְחִיד לְטַמְּאָה, חוּץ מִלְשַׁכַּת יֵין וְשִׁמּוֹן, שְׂיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פְתָחִים זֶה נֶגֶד זֶה, שֶׁהִיא רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבֵּת, וּרְשׁוֹת הַרְבִּים לְטַמְּאָה. אָבָא שְׂאוּל הִיָּה קוֹרָא אוֹתָהּ 'לְשַׁכַּת בּוֹלוֹטִין'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל לְשַׁכָּה שְׁבַמְקַדָּשׁ שְׂיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פְתָחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּגוֹן שְׁעָרֵי עֲזָרָה, רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבֵּת, וּרְשׁוֹת הַרְבִּים לְטַמְּאָה.</p> <p>[א, ד] לָמָּה מִפְּרִישֵׁין כֶּהֵן אַחַר תַּחֲתִיו? שְׁמָא יֶאֱרַע בּוֹ פְּסוּל, יִשְׁמַשׁ תַּחֲתִיו. רַבִּי חֲנַנְיָה סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: לִכְךָ הִיָּה סָגַן מִמֶּנָּה: כֶּהֵן שְׁנִמְצָא בּוֹ פְּסוּל, יִשְׁמַשׁ תַּחֲתִיו, וְכֵהֵן גְּדוּל חוּזַר לְכַהֲנָה, וְזֶה שְׁשַׁמְשׁ תַּחֲתִיו,</p>	<p>[א, א] לָמָּה מִפְּרִישֵׁין כֶּהֵן גְּדוּל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַת פְּרִהֲדָרִין? פֶּרֶשׁ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פְּתִירָה: שְׁמָא תַּמְצָא אֶשְׁתּוֹ סַפֵּק נִדָּה וַיֵּבֵא עֲלֶיהָ, נִמְצָא טָמֵא שְׁבַעַת יָמִים. רַבִּי יְהוּדָה הִיָּה קוֹרָא אוֹתָהּ: 'לְשַׁכַּת בּוֹלוֹטִין'. [א, ב] כָּל הַלְשָׁכוֹת שְׁבַמְקַדָּשׁ פְּטוּרוֹת מִן הַמְּזוּזָה, חוּץ מִלְשַׁכַּת פְּרִהֲדָרִין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בֵּית דִּירָה לְכֶהֵן גְּדוּל שְׁבַעַת יָמִים בְּשָׁנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי לֹא הִיָּה שֵׁם בֵּית דִּירָה אֱלָא זוּ בְּלִבְדּוֹ? אֱלָא כָּל שְׁהוּא בֵּית דִּירָה חִיבָת, כָּל שְׂאִינָה בֵּית דִּירָה פְּטוּרָה. [א, ג] כָּל הַלְשָׁכוֹת שְׁבַמְקַדָּשׁ רְשׁוֹת הַיְחִיד לְשַׁבֵּת,</p>
---	---

1. prôedroi – ראשי מועצת העיר.

2. bouleutai – חברי מועצת העיר.

כל מצוות כהנה גדולה עליו.

דברי רבי מאיר.

רבי יוסה אומר:

אף על פי שאמרו "כל מצוות כהנה עליו",

אינו כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.

אמר רבי יוסה:

מעשה היה ביוסף בן אלם מצפורי,

ששמש תחת כהן גדול שעה אחת,

ולא היה כשר לא לכהן גדול ולא לכהן

הדיוט.

כיצא, אמר למלך³

"פר ושעיר" שקרבו היום

משלמי היו?

משלי או משלכהן גדול?"

ידע המלך על מה אמר לו,

אמר לו:

"מה זה, בן אלם?

לא דיך ששמשות תחת כהן גדול שעה אחת

לפני מי שאמר והיה העולם,

אלא שאתה מבקש לטול לך כהנה גדולה?"

באותה שעה,

ידע בן אלם שהסע מן הכהנה.

3. הוא הורדוס (ראו ביוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים ספר יז פרק ו, ד).

4. כן הוא בגרסאות. וליברמן הציע שאולי יש לגרוס "ועשירית" (ראו מגילה פ"א מ"ט וכן הוריות פ"ג מ"ד). ובמנחת

כיכורים הגיה "ואיל", וכן גרסת הדפוס בירושלמי הוריות פ"ג ה"ב.

משנה ב

כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים הוּא זוֹרֵק אֶת הַדָּם,
וּמְקַטֵּיר אֶת הַקְּטֹרֶת, וּמְטִיב אֶת הַנְּרוֹת, וּמְקַרֵּיב אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַרְגֵל.
וּשְׂאֵר כָּל הַיָּמִים, אִם רָצָה לְהַקְרִיב מִקְרִיב,
שִׁכְהֵן גָּדוֹל מִקְרִיב חֶלֶק מֵרֹאשׁ, וְנוֹטֵל חֶלֶק מֵרֹאשׁ.

[א, ה] כיצד כהן גדול נוטל חלק מראש?

אומר:

"זו חטאת שלי, זה אשם שלי".

חלה אחת משתי חלות,

ארבע וחמש חלות מלחם הפנים.

רבי אומר:

אומר אני שיהא זה נוטל מחצה,

שנאמר (ויקרא ב, ג):

"והנותרת מן המנחה, לאהרן ולבניו",

שיהא אהרן שקול כנגד בניו.

במי דברים אמורים?

בקדש ימקדש,

אבל בקדשי הגבול,

אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט,

חולקין בשוה.

משנה ג

מִסְרֹו לֹו זְקָנִים מְזֻקְנֵי בֵּית דִּין, וְקוֹרִין לְפָנָיו בְּסֹדֶר הַיּוֹם, וְאוֹמְרִים:
 "אִישׁי כֹהֵן גָּדוֹל, קָרָא אֶתָּה בְּפִיךָ, שְׂמָא שְׂכַחְתָּ אוֹ שְׂמָא לֹא לְמִדְתָּ."
 עָרַב יוֹם הַכְּפוּרִים בְּשַׁחֲרִית, מְעַמִּידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר הַמְּזֻזָּה,
 וּמְעַבִּירִין לְפָנָיו פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָשִׁים,
 כְּדֵי שְׂיֵהָא מַכִּיר וְרָגִיל בְּעַבּוּדָּה.

לא' סתת הָהָה –
 וְהֵלֵא חֲתַנְנּוּ הָיָה,
 וּמְצַאוּהוּ כְּשֶׁהוּא חוֹרֵשׁ,
 כְּמָה שְׂנֵאָמֵר בְּאֵלֶּשֶׁע (מל"א יט, יט):
 "וְהוּא חוֹרֵשׁ, שְׁנִים עֶשֶׂר צְמָדִים לְפָנָיו,
 וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשֶׂר."⁷

[א, ז] מְשֻׁרְבוּ מְלָכִים,
 הִתְקַיְּנוּ לְהִיּוֹת מְעַמִּידִין כְּהֻנִּים הִדְיוּטוֹת,
 וְהִיוּ מְעַמִּידִין אוֹתָן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

[א, ו] מְצוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל לְהִיּוֹת גָּדוֹל מְאֻחִיו
 בְּנוֹי, בַּכַּח, בְּעֶשֶׂר, בַּחֲכֻמָּה וּבַמְרָאָה.
 אֵין לוֹ, מְנַיִן שְׂיִגְדְלוּהוּ אֻחִיו?
 שְׂנֵאָמֵר (ויקרא כא, י):
 "וְהִכְהֵן הַגָּדוֹל מְאֻחִיו", שְׂיִגְדְלוּהוּ אֻחִיו.
 אָמְרוּ עֲלָיו עַל פִּינְחָס אִישׁ חַבְתָּהּ,
 שְׂעֵלָה גוֹרְלוֹ לְהִיּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל,
 וְהִלְכוּ אַחֲרָיו גּוֹבְרִין וְאַמְרָכְלִין⁵
 מְצַאוּהוּ כְּשֶׁהוּא חוֹצֵב,
 וּמְלֹאוּ עֲלָיו אֶת הַמַּחְצֵב דִּינְגְרֵי זֶהָב.
 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּן גַּמְלִיאֵל:

5. הממונים על כספי המקדש ועל ניהולו. ראו שקלים פ"ה מ"ב.

6. הגר"א הגיה (על פי הספרא אמור פרשה ב א,א): "וכי". ויש לסיים משפט זה בסימן שאלה.

7. ראו הערה ארוכה בסוף המסכת לביאור עניין זה.

משנה ד

כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, לֹא הָיוּ מוֹנְעִים מִמָּנוּ מֵאֲכֹל וּמִשְׁתָּה.
עָרַב יוֹם הַכְּפוּרִים עִם חֲשֻׁכָה, לֹא הָיוּ מְנַיְחִים אוֹתוֹ לֵאכֹל הַרְבֵּה,
שֶׁהִמְאָכַל מִבִּיא אֶת הַשָּׁנָה.

משנה ה

מְסֻרוֹהוּ זִקְנֵי בֵּית דִּין לְזִקְנֵי כְהֵנָה, הוֹלִיכוֹהוּ לְעִלְיַת בֵּית אַבְטִינָס,
הַשְּׁבִיעוּהוּ וּנְפֹטְרוּ וְהִלְכוּ לָהֶם. וְאָמְרוּ לוֹ:
"אִישֵׁי כְהֵן גְּדוֹל, אָנוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין, וְאַתָּה שְׁלוּחֵנוּ וּשְׁלוּחַ בֵּית דִּין,
מִשְׁבִּיעִים אָנוּ עֲלֶיךָ בְּמִי שֶׁשָּׂכַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה,
שֶׁלֹּא תִשָּׁנֶה דְבַר מִכֹּל מָה שֶׁאֲמַרְנוּ לָךְ".
וְהוּא פּוֹרֵשׁ וּבּוֹכָה, וְהֵן פּוֹרְשִׁין וּבּוֹכִין.

הא כל המקטיר, אין מקטיר אלא בפנים.	[א, ח] למה פורש ובוכה?
אם פן למה נאמר "וכסה ענן הקטרת"?	מפני שצריך להשביעו.
מלמד שנותן בהן מעלה עשן.	למה פורשין ובוכין?
הא אם לא נתן בה מעלה עשן,	מפני שצרכו להשביעו.
חייב מיתה.	ולמה צרכו להשביעו?
כשצא, אמר לאביו:	שכבר היה מעשה בביתסי אחד,
"כל מיכם הייתם דורשין,	שהקטיר עד שהוא בחוץ,
ולא הייתם עושין,	ויצא ענן הקטרת והרתיע את כל הבית.
עד שעמדתי ועשיתי אני!"	שהיו ביתסין אומרים:
אמר לו:	יקטיר עד שהוא בחוץ, שנאמר (ויקרא טו, ג):
"אף על פי שאנו דורשין ואין אנו עושין,	"וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על
שומעין אנו לדברי חכמים.	העדות, ולא ימות".
תמהני עליך אם תאריך ימים!"	אמרו להם חכמים:
לא שהה שלשה ימים עד שנתנוהו בקברו.	והלא כבר נאמר (שם):
	"ונתן את הקטרת על האש לפני ה'?"

משנה ו

אם הִיָּה חֶכֶם, דוֹרֵשׁ, וְאִם תִּלְמִיד חֲכָמִים, דוֹרֵשִׁין לְפָנָיו.
 וְאִם רָגִיל לְקָרוֹת, קוֹרֵא, וְאִם לֹא, קוֹרִין לְפָנָיו.
 וּבִמָּה קוֹרִין לְפָנָיו?
 בְּאִיּוֹב וּבְעֲזָרָה וּבְדָבְרֵי הַיָּמִים.
 זְכוּיָה בֶן קְבוּטָל אוֹמֵר: פְּעָמִים הִרְבֵּה קָרִיתִי לְפָנָיו בְּדִנְיָאֵל.

משנה ז

בְּקֶשׁ לְהִתְנַמֵּן, פָּרַחִי לוֹיָה מְכִים לְפָנָיו בְּאַצְבַּע צָרְדָּה,
 וְאוֹמְרִין לוֹ: "אִישִׁי כִהֵן גָּדוֹל, עֲמַד וְהִפֵּג אַחַת עַל הַרְצָפָה!"
 וּמַעֲסִיקִין אוֹתוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה.

לא היו יושנים כל הלילה,	[א, ט] אי זהו אצבע צרדה?
אלא שוקדין כנגד כהן גדול,	זו אצבע גדולה שלימין.
כדי לעסקו בהבדל.	בפה, לא בנבל ולא בכנור.
כך היו נוהגין בגבולין אחר חרבן הבית,	מה היו אומרים?
זכר למקדש,	"שיר המעלות לשלמה,
אבל חוטאין היו.	אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו,
	אם ה' לא ישמר עיר, שוא שקד שומר"
	(תהלים קכו, א).

משנה ח

בְּכָל יוֹם תוֹרְמִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ
 מִקְרוֹת הַגָּבֵר אוֹ סְמוּךְ לוֹ, בֵּין מִלְפָּנָיו וּבֵין מִלְאַחֲרָיו;
 וּבַיּוֹם הַכְּפוּרִים מַחְצוֹת, וּבְרִגְלַיִם מֵאַשְׁמֶרֶת הַרְאֵשׁוֹנָה;
 לֹא הִיָּתָה קְרוֹת הַגָּבֵר מֵגַעַת עַד שֶׁהִיָּתָה עֲזָרָה מִלְּאֵה מִיִּשְׂרָאֵל.

פרק ב

משנה א

בראשונה, כל מי שהוא רוצה לתרם את המזבח, תורם;
 בזמן שהן מרבים, ורצים ועולים בכבש,
 וכל הקודם את חברו לתוך ארבע אמות זכה.
 אם היו שנים שוים, והממנה אומר להם: "הצביעו!"
 ומה הן מוציאים? אחת או שתיים, ואין מוציאים אגדל במקדש.

<p>[א, יא] רבי יהודה אומר: לא היה פיס למחטה, אלא מי שזכה בקטרת אומר לזה שעמו: "אף את למחטה". רבי ליעזר בן יעקב אומר: לא היה פיס לחלבי שער, אלא מי שהיה מעלה אברים לכבש מעלה אותן לגבי מזבח.</p>	<p>[א, י] כיצד מפיס? נכנסין ללשכת הגזית, ומקיפין ועומדין ככליאר.⁸ הממנה בא ונוטל מצנפתו שלאחד מהן, ויודעין שממנו הפיס מתחיל. לא היו מוציאים שתיים שתיים, אלא אחת אחת. היחידים שבהן מוציאים שתיים שתיים, ולא היו מונין את היתרה.</p>
--	--

משנה ב

מעשה שהיו שנים שוים ורצים ועולין בכבש,
 דחף אחד מהן את חברו, ונשברה רגלו.
 וכשראו בית דין שהן באין לידי סכנה,
 התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיס.
 ארבע פיסות היו שם, זה הפיס הראשון.

<p>על ההיכל או על העזרות?" געו כלם אחריו בבכיה. ואחר כך בא אביו של תינוק, אמר להם: "אחינו! אני כפרתכם! עדין בנו מפרפר וסכין לא נטמת". ללמדך שטמאת סכין קשה להן לישראל יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומר (מל"ב כא, טז): "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד, עד אשר מלא את ירושלם פה לפה". מכן אמרו: בעזון שפיכות דמים, שכינה נעלית ומקדש נטמא.</p>	<p>[א, יב] מעשה בשנים כהנים שהיו שוים, רצים ועולין בכבש. דחף אחד מהן את חברו בתוך ארבע אמות, נטל סכין ותקע לו בלבו. בא רבי צדוק ועמד על מעלות האולם ואמר: "שמעוני בית ישראל אחינו! הרי הוא אומר (דברים כא, א-ב): 'כי ימצא חלל, באדמה אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה, נפל בשדה, לא נודע מי הכהו. ויצאו זקניך ושפטיו, ומדדו אל הערים אשר סביבת החלל'. באו ונמדד, על מי ראוי להביא עגלה?</p>
--	--

משנה ג

הפיס השני:

מי שוחט, מי זורק, מי מדשן את המזבח הפנימי, ומי מדשן את המגורה,
ומי מעלה אברים לכבש:
הראש והרגל, ושתי הידים, העקץ והרגל, החזה והגרה, ושתי הדפנות,
והקרבים, והסלת, והחבתים, והיין.
ושלשה עשר זכים בו.
אמר בן עזי לפני רבי עקיבה משם רבי יהושע:
כדרך הלוחו היה קרב.

[א, יג] אמר להן הממנה:
"באו והפיסו!

מי שוחט, מי זורק,
מי מדשן את המזבח הפנימי,
מי מדשן את המגורה,
מי מעלה אברים לכבש",
הראש והרגל ושתי הידים,
העקץ והרגל, החזה והגרה,
ושתי דפנות, הקרבים,
והסלת, והחבתים, והיין.
אלו דברי רבי שמעון איש המצפה.

רבי יוסה אומר:

הראש והרגל ושתי הידים,
החזה והגרה ושתי דפנות,
העקץ והרגל.
אמר בן עזי לרבי עקיבה משם רבי יהושע:
דרך הלוחו היה קרב:
הראש והרגל, החזה והגרה,
שתי ידים ושתי דפנות,
העקץ והרגל.
שלשה עשר זכין בו.

משנה ד

הפיס השלישי:

"חדשים לקטרת, באו והפיסו!"

רביעי:

חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח.

משנה ה

תמיד קרב בתשעה, בעשרה, באחד עשר, בשנים עשר,
לא פחות ולא יתר.

עצמו בתשעה.

בזבב ביד אחד צלוחית שלמים, הרי עשרה.

בין הערבים באחד עשר:

עצמו בתשעה, ושנים בידים שני גזרי עצים, לרבות את העצים.

ובשבת באחד עשר:

הוא עצמו בתשעה, ושנים בידים שני בזכי לבונה שללחם הפנים.

ובשבת שבתוך החג, ביד אחד צלוחית שלמים.

משנה ו

איל קרב באחד עשר:

הבשר בחמשה, והקרבים והסלת והיין בשנים שנים.

[א, ג] פעמים שלשה עשר זכין בו,	איל קרב באחד עשר,
פעמים ארבעה עשר,	כבשי צבור בשמנה,
פעמים חמשה עשר.	שאין עמהם חבתים.

משנה ז

פר קרב בעשרים וארבעה:
הראש והרגל – הראש באחד, והרגל בשנים;
העקץ והרגל – העקץ בשנים, והרגל בשנים;
החזה והגרה – החזה באחד, והגרה בשלשה;
שתי הידות בשנים; ושתי הדפנות בשנים;
והקרבים והסלת והזין בשלשה שלשה.
במי דברים אמורים? בקרבנות הצבור.
אבל בקרבנות היחיד, אם רצה להקריב מקריב.
הפשטן ונתוחן שלאילו ואלו שוים.

[א, יד] מעשה בכנייה שלמרתה בת ביתוס,
שהיה אחד מהן נוטל שתי ירכות
בשתי אצבעותיו,
משור לקוח באף דיגריין,
והיה מהלך עקב בצד גידל,
ומעלה אותן לגבי מזבח.

[א, יג] פר קרב בעשרים וארבעה:
הראש והרגל,
שנים אוזוין ברגל ומעלין אותה לגבי מזבח,
שלשה אוזוין בפיסה,
ומקריבין אותה לגבי מזבח.
במי דברים אמורים?
בקרבנות צבור, אבל קרבנות יחיד,
כל הרוצה להקריב מקריב.

פרק ג

משנה א

אמר להם הממונה: "צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה".
 אם הגיע, הרוצה אומר: "ברקי!".
 מתיה בן שמואל אומר: "האיר על פני כל המזרח",
 "עד שהוא בתברון?"
 והוא אומר: "הן".

משנה ב

ולמה צרכו לקדש?
 פעם אחת עלה מאור הלבנה, ודמו שהאיר המזרח.
 שחטו את התמיד, והוציאוהו לבית השרפה.
 והורידו כהן גדול לבית הטבילה.
 זה הפלל היה במקדש:
 כל המסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל למים טעון קדוש ידים ורגלים.

[א, יט] מהו אומר?

"על פני כל המזרח, עד שבתברון!"
 פעמים שתמור חמה עולה כדרכו,

תמור לבנה פוצה על פני כל המזרח.
 אבא יוסי בן חנן אומר:
 "ברק ברקי!"

משנה ג

אין אדם נכנס לעזרה ולעבודה, אפלו טהור, עד שהוא טובל.
 חמש טבילות בו ביום,
 וכלם בקדש בבית הפרוה, חוץ מזו בלבד.

<p>[א, טז] ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו מן הבקר ועבד, עבודתו פסולה.</p>	<p>[א, טז] כהן גדול שיוצא מן העזרה לדבר עם חברו, והפליג, טעון טבילה. שאלו את בן זומא: "מה טעם לטבילה זו?"</p>
<p>[א, יח] אחד כהן גדול ואחד כהן קדוץ ששמשו שחרית שלא רחצו ידיים ורגלים, חזבין מיתה, שנאמר (שמות ל, כ): "בבאם אל אהל מועד, ירחצו מים ולא ימתו".</p>	<p>אמר להם: "אם הנכנס מקדש לקדש, מקום שאין ענוש כרת, טעון טבילה, הנכנס מחול לקדש, מקום שענוש כרת,</p>
<p>[א, יט] הנה עומד ומקריב כל הלילה, לאורה טעון קדוש ידים ורגלים. רבי אומר: הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים. רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: אפלו עוסק בעבודה כל שבעת הימים, אין הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים.</p>	<p>אינו דין שיטען טבילה?" רבי יהודה אומר: לא היתה טבילה זו אלא מפני הסרף . פעמים שטמאה ישנה בידו, מתוך שהולך לטבל, נזכר שהוא טמא, והולך ובא לו.</p>
<p>[א, כו] חמש טבילות היו שם באותו היום, כלם בקדש בבית הפרוה, חוץ מן הראשונה, שהיתה בחל על שער המים, ובצד לשפתו היתה.</p>	<p>[א, זי] כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו בין עבודה לעבודה ובין בגדים לבגדים ועבדו, עבודתן כשרה. אבל כהנים שלא טבלו,</p>

משנה ד

פָּרְסוּ סְדִין שְׁלִבוּץ בֵּינוּ לְבֵין הָעַם.
 קָדֵשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפְשֵׁט, יָרַד וְטָבַל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג.
 הִבְיָאוּ לוֹ בְּגָדֵי זָהָב וְלָבַשׁ, קָדֵשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו.
 הִבְיָאוּ לוֹ אֶת הַתְּמִיד.
 קָרְצוּ, וּמִרְקָא אַחַר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ, וְקָבַל אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ.
 נִכְנַס לְהַקְטִיר וּלְהַטִּיב אֶת הַנְּרוֹת,
 לְהַקְרִיב אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָאֲבָרִים וְאֶת הַחֲבֹתִים וְאֶת הַיָּיִן.

משנה ה

קִטְרֵת שְׁלִשְׁחֹר הִיְתָה קְרֵבָה בֵּין הַדָּם לְאֲבָרִים.
 שְׁלִבִין הָעֲרֻבִים הִיְתָה קְרֵבָה בֵּין אֲבָרִים לְנִסְכִּים.
 אִם הָיָה כֹהֵן גָּדוֹל זָקֵן אוֹ אֲסֻטָּנָס, מִחֲמַיִם לוֹ חֲמַיִם וּמְטִילִים לְתוֹךְ הַצּוּנִים,
 בְּשִׁבִיל שְׁתַּפּוּג צְנֻתָם.

[א, כ] רבי יהודה אומר:

עשית שלבבול

היו מרתיחין מערב יום הכפורים,

ומטילין לתוך הצונן,

בשביל שתפוג צננתו.

משנה ז

הביאוהו לבית הפרוה, ובקדש היתה.
 פרסו לו סדין שלבוץ בינו לבין העם.
 קדש ידיו ורגליו, וירד וטבל, עלה ונסתפג.
 הביאו לו בגדי לבן, ולבש וקדש ידיו ורגליו.

משנה ז

בשחר, היה לבוש פילוסים שלשנים עשר מנה.
 בין הערבים, הנדוי שלשמנה מאות זוז.
 דברי רבי מאיר.
 וחכמים אומרים:
 בשחר, היה לבוש שלשמנה עשר מנה,
 בין הערבים, שלשנים עשר מנה,
 הכל שלשים מנה.
 אלו נוטל מן ההקדש. אם רצה להוסיף, מוסיף משלו.

<p>והיה עומד ומקריב על גבי המזבח, והורידהו אחיו הכהנים, מפני שגראה מתוכה ערום.</p>	<p>[א, כא] הכל שלשים מנה. אלו נוטל מן ההקדש. רצה להוסיף, מוסיף משלו. מעשה בישמעאל בן פיאי,</p>
<p>[א, כג] האשה שעשתה כתנת לבנה, פשרה, ובלבד שתמסרנה לצבור. אחד בגדי כהן גדול ואחד בגדי כהן הדיוט, באין מתרומת הלשכה.</p>	<p>שעשתה לו אמו כתנת ממאה מנה, והיה עומד ומקריב על גבי המזבח. [א, כב] שוב מעשה ברבי אלעזר בן חרסום, שעשתה לו אמו כתנת משתי רבוא,</p>

משנה ח

בָּא לֹו אֶצֶל פָּרוּ,

וּפְרָ הָיָה עוֹמֵד בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, רֵאשׁוּ דְרוּם וּפְנֵי לַמַּעֲרָב;
הִכְהֵן עוֹמֵד בַּמִּזְרָח וּפְנֵי לַמַּעֲרָב, וְסִמֵּךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְנִתְּנָדָה. וְכֵן הָיָה אוֹמֵר:
"אֲנֵי הַשֵּׁם, עוֹיְתִי, פִּשְׁעֵתִי, חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי.
אֲנֵי הַשֵּׁם, כִּפָּר נָא לְעוֹנוֹת לַפִּשְׁעִים וְלַחֲטָאִים,
שְׁעוֹיְתִי, שְׁפִשְׁעֵתִי, וְשַׁחֲטָאתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי,
כִּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לְאֹמֵר (ויקרא טז, ל):
'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפָּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חֲטָאתֵיכֶם לְפָנָי ה'."
וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד."

מאחר שמתודה על הזדונות ועל המרדים,	[ב, א] כיצד הוא מתודה?
חוזר ומתודה על השגגות?	"אנא השם!
אלא כיצד מתודה?	עויתי, פשעתי, חטאתי לפניך,
"אנא השם!	אני וביתי.
חטאתי, עויתי, פשעתי לפניך, וגו'.	אנא השם!
והן עונין אחריו:	כפר נא לעונות ולפשעים ועל החטאים,
"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".	שעויתי ופשעתי ושחטאתי לפניך,
שכן מצינו דרך כל המתודין מתודין:	אני וביתי,
דרך אמר (תהלים קו, ו):	ככתוב בתורת משה עבדך (ויקרא טז, ל):
"חטאנו עם אבותינו, העוינו הרשענו".	'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם,
שלמה אמר (מל"א ח, מז):	מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".
"חטאנו והעוינו רשענו".	ואומר (שם פסוק כא):
דניאל אמר (דניאל ט, ה):	"והתודה עליו את כל עונת בני ישראל,
"חטאנו ועוינו הרשענו".	ואת כל פשעייהם לכל חטאתם".
אלא מהו שמשוה אמר (שמות לד, ז):	דברי רבי מאיר.
"נשא עון ופשע, וחסאה ונקה" ¹⁰ ?	וחכמים אומרים:
אלא כך היה מתודה:	"עונת", אלו הזדונות,
"חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך".	"פשעייהם", אלו המרדים,
	"חטאתם", אלו השגגות.

10. בהגהות הגר"א הוסיף כאן על פי הנוסח המובא בבבלי יומא לו ע"ב: "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, בשעה ישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה – עשה להם זדונות כשגגות".

משנה ט [בכת"י קויפמן מקומה אחרי המשנה הבאה]

בא לו למזרח העזרה, לצפון המזבח,
והסגן בימינו וראש בית אב משמאלו.
ושם שני שעירים.
וקלפי היתה שם ובה שני גורלות.
שלאשכרוע היו, עשאן בן גמלא שלזֶהב, מזכירין אותו לשבח.

<p>ששה לפר, שלשה לשעיר, ואחד לגורלות. וקלפי היתה שם, ובה שני גורלות. שלאשכרוע היו, ועשאן בן גמלא שלזֶהב, ומזכירין אותו לשבח.</p>	<p>[ב, ב] בא לו למזרח העזרה ולצפון המזבח, שני שעירים היו שם, פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקדש. כהן גדול, פניו כלפי הקדש. עשרה פעמים מזכיר את השם באותו היום:</p>
--	---

משנה י

בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור,

שלא היו בו אלא שנים;

אף הוא עשה מכנה לכיור,

שלא יהו מימיו נפסלים בלינה.

מנבז המלך

עשה כל ידות הכלים שליום הכפורים שלזהב.

הלני אמו

עשתה נפרשת שלזהב על פתחו שלהיכל;

ואף היא עשתה טבלה שלזהב,

שפרשת שוטה כתובה עליה.

ניקנור, נעשו נסים לדלתותיו,

מזכירין אותו לשבח.

היו ניצוצות יוצאות ממנה,
ויודעין שחמה זורחת.

[ב, ד] כל השערים שהיו שם
נשתנו להיות שלזהב,

חיון משערי ניקנור מפני שנעשה בהן נס.

ויש אומרים, מפני שנחשתן מזהיב.

רבי ליעזר בן יעקב אומר:

נחשתא קלנתיא,¹²

והיתה יפה כזהב.

מהו נס שנעשה בהן?

אמרו:

כשהיה ניקנור מביאם

מאלכסנדריה שלמצרים,

[ב, ב] בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור,

שנים עשר כהנים מקדשין הימנו,

שמתחלה לא היו בו אלא שנים,

שנים כהנים מקדשין הימנו,

מזכירין אותו לשבח.

[ג, ג] מנבז המלך

עשה כל ידות הסכינים שליום הכפורים זהב,

ומזכירין אותו לשבח.

הלני אמו

עשתה נפרשת שלזהב שעל פתחו ההיכל,¹¹

אף היא עשתה טבלה שלזהב,

שפרשת שוטה כתובה עליה.

שבשעה שחמה זורחת,

11. בהגהות הגר"א תיקן להעביר לכאן את המשפט שלהלן, מ"שבשעה שחמה" עד "שחמה זורחת".

12. korinthia – מקורינתוס.

הִיָּה מִבְּעֵבֶע וְעוֹלָה מִתַּחַת הַסְּפִינָה.
 וַיֵּשׁ אוֹמְרִים:
 אַחַת מִן חַיֵּה שְׂבִיִּים בְּלָעָה אוֹתוֹ,
 וְכִינּוּן שֶׁהִגִּיעַ נִיקְנוֹר לְנִמְלָה שְׁלִיפוֹ,
 פִּלְטָתוֹ וְהִטִּילָתוֹ לַיִּבְשָׁה,
 וְעָלְיוֹ מִפְּרֵשׁ בַּקְּבֵלָה (שֶׁה"ש א, יז):
 "קָרוֹת בְּתִינוּ אַרְזִים, רַהִיטְנוּ בְּרוֹתִים".

עִמַּד עָלֶיהֶן נַחֲשׁוּל שְׂבִיִּים לְטַבְּעוֹן,
 וְנָטְלוּ אֶחָד מֵהֶן וְהִטִּילוּהוּ לַיָּם,
 וּבִקְשׁוּ לְהִטִּיל אֶת הַשְּׂנִי, וְלֹא הִנִּיחַן נִיקְנוֹר.
 אָמַר לָהֶם:
 "אִם אַתֶּם מְטִילִין אֶת הַשְּׂנִי,
 הִטִּילוּנִי עִמּוֹ!"
 הִיָּה מִצְטָעֵר וּבָא, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְנִמְלָה שְׁלִיפוֹ.
 כִּינּוּן שֶׁהִגִּיעוּ לְנִמְלָה שְׁלִיפוֹ,

משנה יא

ואלו לגני:

בית גרמו, לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים.

בית אבטינס, לא רצו ללמד על מעשה הקטרת.

הגדס בן לוי היה יודע פרק בשיר, ולא רצה ללמד;

בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב.

על הראשונים נאמר (משלי י, ז):

”זכר צדיק לברכה”,

ועל אלו נאמר (שם):

”ושם רשעים ירקב”.

[ב, ה] שלבית גרמו

היו פקיעין במעשה לחם הפנים,

ולא רצו ללמד.

שלחו חכמים,

והביאו אמנין מאלכסנדריה שלמצררים,

שהיו פקיעין פיוצא בהן,

אלא שאין פקיעין לרדותה.

שלבית גרמו היו מסיקין את התנור מבחוץ,

והיא נרדית מבפנים.

שלאלקסנדריין לא היו עושין בן.

יש אומרים, זו היתה מעפשת.

וכשידעו חכמים בדרך, אמרו

לא ברא הקדש ברוך הוא את העולם אלא

לכבודו,

שנאמר (ישעיה מג, ז):

”כל הנקרא בשמי

ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו”.

שלחו להן, ולא באו,

עד שפלו להן שכוון –

שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום,

חזרו להיות נוטלין עשרים וארבעה.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום,

חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמונה מנה.

אמרו להן חכמים:

”מה ראיתם שלא ללמד?”

אמרו:

”יודעין היו בית אבא,

שבית המקדש עתיד לחרב,

ולא רצו ללמד,

שלא יהו עושין לפני עבודה זרה

בדרך שעושין לפני המקום”.

ובדבר הזה מופירין אותן לשבח,

שלא נמצאת פת נקיה ביד בניהם

וביד בנותיהם מעולם,

שלא יאמרו ’מלחם הפנים הן נזונין’.

לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב):

”והייתם נקים מה’ ומישראל”.

אֶלָּא כְּשֶׁהָיוּ נוֹשְׂאֵין אִשָּׁה מִמָּקוֹם אַחַר,
הָיוּ פּוֹסְקִין "עַל מִנַּת שְׁלֵא תִתְבַּסְמִי",
כְּדֵי שְׁלֵא יֵאמְרוּ:
"מִפְּטוּם הַקְּטָרֶת הֵן מִתְבַּסְמוֹת",
לְקַיֵּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לב, כב):
"וְהֵייתֶם נִקְיִים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל".

[ב, ז] אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה:
סַח לִי שְׁמֵעוֹן בֶּן לֹגָא:
אֲנִי וְתִינוּק אֶחָד מִבְּנֵי בְנֵיהֶם,
הָיִינוּ מִלְּקָטִין עֹשִׂים בְּשָׂדֵה.
רֵאִיתִיו שֶׁסַּחֵק וּבְכָה.
אֲמַרְתִּי לוֹ:
"עַל מָה בְּכִיתָ?"
אָמַר לִי:
"עַל כְּבוֹד בֵּית אָבִא שֶׁגָּלָה!"
אֲמַרְתִּי לוֹ:
"עַל מָה שֶׁחֲקַתָּ?"
אָמַר:
"לְסוֹף לְעֵתִיד לְבֵא,
עֵתִיד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁמַּח אֶת בְּנָיו".
אֲמַרְתִּי לוֹ:
"מָה רֵאִיתָ?"
אָמַר לִי:
"מַעֲלָה עָשָׂן כְּגִדִי".
אֲמַרְתִּי לוֹ:
"הֲרֵאָהוּ לִי!"
אָמַר לִי:
"שְׁבוּעָה הִיא כְּגִדִינוּ,
שְׂאִין מֵרֵאִין אוֹתוֹ לְשׁוּם אָדָם".
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּרִי:
פַּעַם אַחַת הֵייתִי מֵהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ,
מִצְּאֵנִי זָקֵן אֶחָד וְאָמַר לִי:
"מִשְׁלֵבִית אַבְטִינָס אָנִי.
כִּתְחַלְּהָ, כְּשֶׁהָיוּ בֵּית אָבִא צְנוּעִין,

[ב, ו] שְׁלֵבִית אַבְטִינָס
הָיוּ פְקִיעִין בְּפִטוּם הַקְּטָרֶת בְּמַעֲלָה עָשָׂן,
וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד.
שָׁלְחוּ חֲכָמִים,
וְהִבִּיאוּ אֲמִנִין מֵאֶלְכֶסְנֶדְרֵיהָ שְׁלִמְצְרַיִם,
שֶׁהָיוּ מִפְּטָמִין כִּיּוֹצֵא בְּהֵן,
אֶלָּא שְׂאִין פְקִיעִין בְּמַעֲלָה עָשָׂן –
שְׁלֵבִית אַבְטִינָס
הֵיטָה מִתְמַרְתָּ וְעוֹלָה עַד הַקּוֹרוֹת,
וְאַחַר כֵּךְ פּוֹסָה וְיוֹרְדַת לְמִטָּה.
שְׁלֵא לְכַסְנֶדְרֵינָן
הֵיטָה פּוֹסָה וְיוֹרְדַת מִיָּד.
וּכְשֶׁדָּעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר, אָמְרוּ:
לֹא בְּרָא הַמָּקוֹם אֶת הָעוֹלָם אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טו, ד):
"כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ".
שָׁלְחוּ חֲכָמִים עֲלֵיהֶם וְלֹא בָאוּ,
עַד שֶׁכִּפְּלוּ לָהֶם שַׁכְרָן –
שָׁנִים עֶשֶׂר מְנָה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם,
חָזְרוּ לְהֵיטֵן נוֹטְלִין עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה.
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה הָיוּ נוֹטְלִין בְּכָל יוֹם,
חָזְרוּ לְהֵיטֵן נוֹטְלִין אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה מְנָה.
אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים:
"מָה רֵאִיתֶם שְׁלֵא לְלַמֵּד?"
אָמְרוּ לָהֶם:
"יּוֹדְעִין הָיוּ בֵּית אָבִא,
שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עֵתִיד לְחָרֵב,
וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד,
שְׁלֵא יְהוּ מִפְּטָמִין לְפָנֵי עֲבוּדָה זָרָה
בְּדֶרֶךְ שֶׁמִּפְּטָמִין לְפָנֵי הַמָּקוֹם".
וּבְדָבָר הַזֶּה מִזְכִּירִין אוֹתָן לְשִׁבְחָה,
שְׁלֵא יֵצֵאת מִקֵּן אִשָּׁה מִבְּסָמַת מַעוֹלָם.
וְלֹא עוֹד,

היו מוסרין מגלותיהן זה לזה.

עכשו הולך והזהר בה,

שְׁהִיא מַגְלַת סַמָּנִים!

וּכְשֶׁבֹאֲתִי וְהִרְצִיתִי דְבָרִים לְפָנַי רַבִּי עֲקִיבָה,

אָמַר לִי:

"מַעֲתָה, אֲסוּר לְסַפֵּר בְּגִנּוּתֵן שְׁלָאֵלוּ!"

מִכֵּן אָמַר בֶּן עֲזִי:

מִשְׁלָךְ יִתְּנוּ לְךָ,

בְּשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ,

וּבְמִקוּמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ,

אִין שְׂכַחָה לְפָנַי הַמִּקוּם,

אִין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמִוֶּכֶן לְחֻבְרוֹ.

[ב, ח] אָגְדִים בֶּן לֹוִי הָיָה יוֹדֵעַ פֶּרֶק בְּשִׁיר,

וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד.

אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים:

"מָה רְאִיתָ שְׁלֹא לְלַמֵּד?"

אָמַר לָהֶם:

"יֹודָעִין הָיוּ בֵּית אָבָא

שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עֲתִיד לְחַרְבּוֹ,

וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד,

שְׁלֹא יְהוּ אוֹמְרִים לְפָנַי עֲבוּדָה זָרָה

כְּדָרְךָ שְׁאוֹמְרִים לְפָנַי הַמִּקוּם."

בֶּן קִמְצָר

הָיָה יוֹדֵעַ אֵת הַפֶּתֶב,

וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד.

אָמְרוּ לוֹ:

"מָה רְאִיתָ שְׁלֹא לְלַמֵּד?"

דָּמַם.

אֵלֹו מִצְאָו תְּשׁוּבָה לְדַבְרֵיהֶם,

בֶּן קִמְצָר לֹא מִצָּא תְּשׁוּבָה לְדַבְרֵיהֶם.

הֵם בִּקְשׁוּ לְהִרְבוֹת כְּבוֹדָן וּלְמַעַט כְּבוֹד שְׁמַיִם,

לְפִיכֶךָ כְּבוֹדָן נִתְמַעַט וּכְבוֹד שְׁמַיִם נִתְרַבָּה.

וְלֹא נִמְצָא לָהֶם שֵׁם טוֹב וְזָכָר טוֹב בְּעוֹלָם.

עַל הַרְאִשׁוֹנִים נֶאֱמַר (משלי י, ז):

"זָכָר צַדִּיק לְבָרְכָה,"

וְעַל אֵלֹו נֶאֱמַר (שם):

"וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקַב."

פרק ד

משנה א

טרף בקלפי והעלה שני גורלות.

אחד כתוב עליו "לשם", ואחד כתוב עליו "לעזאזל".

אם שלשם עלה בימינו, הסגן אומר:

"אישי כהן גדול, הגבה ימינד!"

ואם בשמאלו עלה, ראש בית אב אומר לו:

"אישי כהן גדול, הגבה את שמאלך!"

נתנם על שני שעירים ואומר: לה' חטאת.

רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר "חטאת", אלא "לה".

והן עונין אחריו: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

[ב, ט] טרף בקלפי והעלה שני גורלות,

אחד בימינו ואחד בשמאלו.

אם בימינו עלה,

היו כל ישראל שמחין,

ואם בשמאלו עלה,

לא היו כל ישראל שמחין.

הסגן אומר לו:

"אישי כהן גדול, הגבה ימינד!"

אם בימינו של סגן עלה,

ראש בית אב אומר לו:

"הסגן, דבר מה לך!"

ונתנם על שני השעירים.

הוא אומר "לה'!"

והסגן אומר "לחטאת!"

רבי ישמעאל אומר:

לא היה צריך לומר "חטאת".

אמרו לו:

והלא כבר נאמר (ויקרא טו, ט):

"ועשהו חטאת".

[ב, י] שאלו את רבי עקיבה:

"מהו לשנותו משמאל לימין?"

אמר להם:

"אל תתנו מקום למינים לרדות אחרים!"

רבי יהודה אמר משם רבי אליעזר:

הסגן וכהן גדול מושבין שתי ימיניהן כאחד.

אם בימינו שלכהן גדול עלה,

משנה ב

קָשֶׁר לְשׁוֹן שְׁלִזְהוּרִית בְּרֹאשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, הַעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד בַּיִת שְׁלוּחוֹ,
וְלִנְשָׁחַט כְּנֶגֶד בַּיִת שְׁחִיטָתוֹ.

בֹּא לוֹ אֶצֶל פָּרוֹ שְׁנִיָּה, וְסִמְךָ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְנִתְּוָדָה. וְכֵן הִיָּה אוֹמֵר:
"אֲנִי הַשֵּׁם, עוֹיְתִי, פְּשַׁעְתִּי, חַטָּאתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֵׁיךָ.
אֲנִי הַשֵּׁם, כִּפָּר נָא לְעֹנֹת וּלְפִשְׁעִים וּלְחַטָּאִים,
שְׁעוֹיְתִי וְשִׁפְשַׁעְתִּי וְשַׁחַטְאִתִּי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֵׁיךָ,
כִּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (ויקרא טז, ל):
'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנָי ה' תִּטְהָרוּ."
וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו:
"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד."

משנה ג

שְׁחִטּוֹ וְקָבַל בְּמִזְרֵק אֶת דָּמוֹ,
נִתְּנוּ לְמִי שֶׁהוּא מְמַרְס בּוֹ עַל הַרְבֵּד הַרְבִּיעִי שֶׁבְּהֵיכַל, כְּדֵי שְׁלֵא יִקְרָשׁ.
נָטַל אֶת הַמַּחְתָּה, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְחָתָה, וְיָרַד וְהִנִּיחָה עַל הַרְבֵּד שֶׁבְּעֶזְרָה.

משנה ד

בְּכָל יוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְכָסְף, וּמַעֲרָה לְתוֹךְ שְׁלֹזֶהָב,
וְהַיּוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְזֶהָב, וּבָהּ הָיָה מְכַנְּסִים.
בְּכָל יוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְאַרְבַּעַת קָבִים, וּמַעֲרָה לְתוֹךְ שְׁלִשְׁשֵׁלֶשֶׁת קָבִים,
וְהַיּוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְשֵׁלֶשֶׁת קָבִים, וּבָהּ הָיָה מְכַנְּסִים.
רַבִּי יוֹסֵה אֹמֵר: בְּכָל יוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְסָאָה, וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שְׁלִשְׁשֵׁלֶשֶׁת קָבִים,
וְהַיּוֹם חוֹתֵה בְּשִׁלְשֵׁלֶשֶׁת קָבִים, וּבָהּ הָיָה מְכַנְּסִים.
בְּכָל יוֹם הָיְתָה כְּבֹדָה, וְהַיּוֹם קֵלָה.
בְּכָל יוֹם הָיְתָה יְדָה קֶצֶרָה, וְהַיּוֹם אֲרָכָה.
בְּכָל יוֹם הָיָה זְהָבָה יָרֵק, וְהַיּוֹם אָדָם, דְּבָרֵי רַבִּי מִנְחָם.
בְּכָל יוֹם מְקַרֵּיב פָּרָס בְּשַׁחֲרִית וּפָרָס בֵּין הָעֶרְבִים, וְהַיּוֹם מוֹסִיף מְלֵא חֶפְנָיו.
בְּכָל יוֹם הָיְתָה דְקָה, וְהַיּוֹם דְקָה מִן הַדְקָה.

משנה ה

בְּכָל יוֹם כְּהֻנִּים עוֹלִים בְּמִזְבֵּחַ שְׁלֶכְכֶבֶשׁ, וְיֹרְדִים בְּמַעֲרָבוֹ,
וְהַיּוֹם עוֹלִים בְּאַמְצַע וְיֹרְדִים בְּאַמְצַע.
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: לְעוֹלָם כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹלָה בְּאַמְצַע וְיֹרֵד בְּאַמְצַע.
בְּכָל יוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יְדָיו וְרִגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר, וְהַיּוֹם מִן הַקִּיתוֹן שְׁלֹזֶהָב.
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: לְעוֹלָם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יְדָיו וְרִגְלָיו מִן הַקִּיתוֹן שְׁלֹזֶהָב.

[ב, יא], בְּכָל יוֹם,	בְּכָל יוֹם כְּבֹדָה,
שְׁנֵי כְהֻנִּים נְכַנְּסִין, אֶחָד בַּכֶּף וְאֶחָד בַּמַּחְתָּה.	וְהַיּוֹם קֵלָה.
הַיּוֹם,	בְּכָל יוֹם הָיְתָה יְדָה קֶצֶרָה,
נוֹטֵל אֶת הַמַּחְתָּה בִּימֵינוּ וְאֶת הַכֶּף בְּשִׁמְאֵלוֹ.	וְהַיּוֹם אֲרָכָה, כְּדִי שִׁתְּהָא זְרוּעַ מְסִיעֵת.
בְּמֵי דְבָרִים אָמוּרִים?	בְּכָל יוֹם וְיוֹם לֹא הָיָה לָהּ נִשְׁתִּיק, ¹³
בְּקִטְרֵת שְׁלִפְנֵי לְפָנִים,	וְהַיּוֹם הָיָה לָהּ נִשְׁתִּיק.
אֲבָל בְּקִטְרֵת שְׁלִמְזִבַּח הַזֶּהָב,	דְּבָרֵי בֶן הַסֶּגֶן.
הָרִי הִיא כְּקִטְרֵת שְׁלִשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה.	

משנה ו

בְּכָל יוֹם הָיָה שֵׁם אַרְבַּע מַעֲרֻכּוֹת, וְהַיּוֹם חֲמִשָּׁה. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
 רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: בְּכָל יוֹם שְׁלוֹשׁ, וְהַיּוֹם אַרְבַּע.
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּכָל יוֹם שְׁתַּיִם, וְהַיּוֹם שְׁלוֹשׁ.

<p>רַבִּי יוֹסֵה מוֹסִיף אַחַת לְקִיּוֹם הָאֵשׁ. רַבִּי מֵאִיר מוֹסִיף אַחַת לְאַבְרָהָם וְלְפִדְרִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ מִבְּעָרְב.</p>	<p>[ב, יא²] בְּכָל יוֹם הָיָה שְׁתַּיִם מַעֲרֻכּוֹת שָׁם, וְהַיּוֹם שְׁלוֹשׁ. אַחַת לְמַעֲרֻכָּה גְדוֹלָה, וְאַחַת לְמַעֲרֻכָּה שְׁנִיָּה, וְאַחַת שְׁמוֹסִיפִין לְקַטְרֵת שְׁלִפְנֵי לְפָנִים. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.</p>
--	---

פרק ה

משנה א

הוציאו לו את הכף ואת המחטה, חפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף.
הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו, וכך היתה מדתו.
נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו.
מהלך בהיכל, עד שמגיע לבין שתי הפרכות
המבדילות בין [קדש ובין] קדש הקדשים, וביניהן אמה.
רבי יוסה אומר: לא היה שם אלא פרכת אחת בלבד,
שנאמר (שמות כו, לג):

”והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים.”
החיצונה פרופה מן הדרום, והפנימית מן הצפון.
ומהלך ביניהם, עד שמגיע לצפון, והפך פניו לדרום,
מהלך לשמאלו עם הפרכת, עד שמגיע לארון.
הגיע לארון, נתן את המחטה בין שני הבדים.
צבר את הקטרת על גבי גחלים, ונתמלא הבית עשן.
יצא ובא לו כדרך בית כניסתו,
מתפלל תפלה קצרה בבית החיצון,
ולא היה מאריך, שלא להבעית את ישראל.

[ב, יב] נכנס ומהלך בהיכל,
עד שנמצא עומד בין מזבח הזהב למנורה.
המזבח, היה לפניו ממנו שלחן,
נתון בצפון משליש הבית ולפנים,
משוך מן הכתל שתי אמות ומחצה.
מנורה כנגדו בדרום, משליש הבית ולפנים,
משוכה מן הכתל שתי אמות ומחצה.
מזבח הזהב ממצע בנתים,
כנגד שני בדי ארון,
ומשוך כלפי מזרח.
וכלם היו נתונים מחצי הבית ולפנים.
מהלך בהיכל,
עד שמגיע לבין שתי הפרכות
המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים,
וביניהן אמה.
זהו מקום הדביר שעשה שלמה.
רבי יוסה אומר:
לא היה שם אלא פרכת אחת,
שנאמר (שמות כו, לג):
”והבדילה הפרכת לכם,

ודחף את הפרכת במתניו,
 ונתן המחטה בין שני הבדים,
 וצבר את הקטרת על גבי גחלים,
 ונתמלא הבית עשן.
 יצא ובא לו דרך כניסתו,
 ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון,
 ולא היה מאריך, שלא להבעית את ישראל.
 מעשה בכהן גדול שהאריך,
 אמרו לו:
 "מה ראית להאריך?"
 אמר להן:
 "מתפלל אני עליכם,
 ועל מקדש אבותיכם שלא יחרב!"
 אמרו לו:
 "אף על פי כן, אין אתה רשי לשנות".

בין הקדש ובין קדש הקדשים".
 אמרו לו:
 מה תלמד לומר "בין הקדש ובין קדש
 הקדשים"?
 אמר להם:
 בין קדש העליון לקדש התחתון.
 דבר אחר:
 בין נוב לגבעון, לשילה, לבית עולמים.
 [ב, יג] החיצונה פרופה מן הדרום,
 והפנימית מן הצפון.
 מהלך ביניהן עד שהגיע לצפון;
 הגיע לצפון, הפך פניו לדרום,
 מהלך לשמאלו עם הפרכת,
 עד שמגיע לארון.
 הגיע לארון,

משנה ב

משנטל הארון,

אכן היתה שם מימות הנביאים הראשונים, ושתייה נקראת,

גבוהה מן הארץ שלוש אצבעות,

ועליה היה נתון.

[ב, יד] אכן היתה שם

מימות נביאים הראשונים,

ושתייה נקראת,

גבוהה מן הארץ שלוש אצבעות,

שמתחלה היה עליה ארון נתון.

משנטל הארון,

עליה היו מקטירין קטרת שלפני לפנים.

רבי יוסה אומר:

ממנה נשתת העולם,

שנאמר (תהלים ג, ב):

"מציון מכלל יפי, אלהים הופיע".

היו כלם בבית קדש הקדשים.

משנגנו ארון, נגנזו עמו.

שני בדי ארון היו יוצאין מן הארון

עד שמגיעין לפרכת, שנאמר (דה"ב ה, ט):

"ויאריכו הבדים".

יכול שקרעו את הפרכת?

תלמד לומר "ולא יראו החוצה".

יכול לא היו נראין מתוכה?

תלמד לומר:

"ויראו ראשי הבדים מן הארון

על פני הדביר".

אמר מעתה, האריכו,

האריכו הבדים והגיעו לפרכת,

ודחקו את הפרכת והיו נראין מתוכה.¹⁴

ועליהם מפרש בקבלה (שה"ש א, יג):

"צרוד המור דודי לי, בין שדי גלין".

[ב, יו] צנצנת המן,

וצלוחית שלשמן המשחה,

ומקלו שלאהרון, שקניה ופרחיה,

וארגז דורון

שהשיבו פלשתים כבוד לאלהי ישראל,

14. בהגהות הגר"א הוסיף כאן על פי גרסת הבבלי נד ע"א (וכן במנחות צח ע"ב): "...ונראין כשני דדי אשה".

משנה ג

נטל את הדם ממִי שֶהוּא מְמַרְס בּוֹ,
 נִכְנַס לְמִקּוּם שְׁנֹכְנַס, וְעָמַד בְּמִקּוּם שְׁעָמַד,
 וְהִזָּה מִמֶּנּוּ אַחַת לְמַעַלָן וְשִׁבְעָה לְמַטָּן,
 וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעַלָן וְלֹא לְמַטָּן, אֲלֵא כְּמַצְלִיף.
 וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה:
 "אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשֵׁתִים, אַחַת וְשְׁלוֹשׁ,
 אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמֵשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה".
 יֵצֵא וְהִנִּיחוֹ עַל כֵּן הִזָּהֵב שֶהָיָה בְּהִיכָל.

משנה ד

הִבִּיאוּ לוֹ אֶת הַשְּׁעִיר, וְשִׁחְטוּ וְזָרַק אֶת דָּמוֹ.
 וְעָמַד בְּמִקּוּם שְׁעָמַד, הִזָּה מִמֶּנּוּ אַחַת לְמַעַלָן וְשִׁבְעָה לְמַטָּן,
 וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעַלָן וְלֹא לְמַטָּן, אֲלֵא כְּמַצְלִיף.
 וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה...
 יֵצֵא וְהִנִּיחוֹ עַל כֵּן הַשְּׁנִי שֶהָיָה בְּהִיכָל.
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה שֵׁם אֶלֶּא כֵּן אֶחָד בְּלִבָּד.
 נִטַּל דָּם הַפָּר וְהִנִּיחַ דָּם הַשְּׁעִיר.
 וְהִזָּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרִכָּת שֶׁכָּנָגַד הָאָרוֹן מִבְּחוּץ, אַחַת לְמַעַלָן וְשִׁבְעָה לְמַטָּן,
 וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעַלָן וְלֹא לְמַטָּן, אֲלֵא כְּמַצְלִיף.
 וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה...
 נִטַּל דָּם הַשְּׁעִיר וְהִנִּיחַ דָּם הַפָּר,
 וְהִזָּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרִכָּת שֶׁכָּנָגַד הָאָרוֹן מִבְּחוּץ, אַחַת לְמַעַלָן וְשִׁבְעָה לְמַטָּן,
 וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעַלָן וְלֹא לְמַטָּן, אֲלֵא כְּמַצְלִיף.
 וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה...
 עָרָה דָּם הַפָּר לְתוֹךְ דָּם הַשְּׁעִיר, וְנָתַן אֶת הַמֶּלֶא בְּתוֹךְ הַרִיקָנוּ.

[ב, טו] נטל את הדם ממִי שֶׁמְמַרְס בּוֹ, וְעָמַד בְּמִקּוּם שְׁעָמַד, וְהִזָּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרִכָּת,

שֶׁלֶשׁ וְאַחַת, אַרְבַּע וְאַחַת, חֲמִשׁ וְאַחַת,
שֵׁשׁ וְאַחַת, שִׁבְעַת וְאַחַת".
הִיָּה מְחַלֵּךְ לְשִׁמְאֵלוֹ עִם הַפְּרֻכָּת.

וְלֹא הָיָה מוֹגִיעַ לְפְרֻכָּת,¹⁵
אִם הִגִּיעַ, הִגִּיעַ.

אָמַר רַבִּי לְעֶזְרָא בִּי רַבִּי יוֹסֵה:
אֲנִי רְאִיתִיהָ בְּרוֹמִי,
הָיָה עָלֶיהָ טַפֵּי דָמִים.
וְאָמַר לִי:

"אֵלֹהֵי מִדְּמַיִם שְׁלִיחֵם הַכַּפּוּרִים".

כַּנְגֵד שְׁנֵי בְּדֵי אֲרוֹן,
אַחַת לְמַעַלָּה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה.
וְלֹא הָיָה מִתְפַּחַן לְהִזּוֹת
לֹא לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה,
אֲלָא כְּמִצְלִיף.
וְכֵן הָיָה מוֹנֵה:

"אַחַת, אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשֵׁתִים,
אַחַת וְשֵׁלֶשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמִשׁ,
אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעַת".

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי לְעֶזְרָא:
כֵּן הָיָה מוֹנֵה:
"אַחַת, אַחַת וְאַחַת, שֵׁתִים וְאַחַת,

15. עניין זה הוא דין חדש, באופן ההזאות על הפרוכת. ראו בבלי נו ע"א.

משנה ה' [בכת"י קויפמן מקומה אחרי המשנה הבאה]
 "וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (ויקרא טז, יח) –
 זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב.

התחיל מחטא ויורד. מאיכן הוא מתחיל?
 מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית,
 מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, שם הוא גומר על מזבח הפנימי.
 רבי אליעזר אומר: במקומו היה עומד ומחטא,
 ועל כלם הוא נותן מלמטן למעלה,
 חוץ מזו שהיתה לפניו, שהיה נותן מלמעלה למטן.

[ג, א] בא לו להקיף את המזבח.
 מהיכן הוא מתחיל?
 מקרן מזרחית צפונית,
 צפונית מערבית,
 מערבית דרומית,
 דרומית מזרחית.
 מקום שמתחיל בחטאת על מזבח החיצון,
 שם הוא גומר על מזבח הפנימי.
 ומקום שמתחיל בעולה במזבח החיצון,
 משם הוא גומר בחטאת במזבח הפנימי.
 על כלן הוא נותן ממטה למעלה,
 חוץ מזו שהיתה לפניו,
 שהיה נותן ממעלה למטה.
 רבי יהודה אומר משם רבי ליעזר:
 במקומו היה עומד ומחטא,
 ועל כלם הוא נותן ממטה למעלה,
 חוץ מזו שהיתה לפניו שנגד אלכסון,
 שהיה נותן מלמעלה למטה.

משנה ו

הַזֶּה עַל טְהָרוֹ שְׁלִמְזֻבַּח שֶׁבַע פְּעָמִים.
 שִׁירֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד מַעֲרָבִי שְׁלִמְזֻבַּח הַחִיצוֹן,
 וְשְׁלִמְזֻבַּח הַחִיצוֹן הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד הַדְּרוּמִי.
 אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְעַרְבִין בְּאַמָּה וְיוֹצְאִין לְנַחַל קִדְרוֹן, וְנִמְכָּרִים לְגַנְנִים לְזָבֵל, וּמוֹעֲלִין בְּהֶן.

ג, ב] הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים.
 לא היה מזה לא על האפר ולא על הגחלים,
 אלא על גגו של מזבח,
 והיא נכפפת על הקיר.
 על כל הנאה, טבילה.
 נתן על הקרן מכן ומכן, כשר;
 מן הקרן ולפנים, פסול.
 שנה מתן קרנות, פסול.
 אם חסר אפלו אחת מן המתנות, פסול.
 הקדים מתן שבע למתן ארבע,
 יחזור ויתן מתן שבע על מתן ארבע,
 עד שלא גמר את המתנות.
 יצא ושפך שירי הדם

ליסוד מערבי של מזבח החיצון,
 ושל מזבח החיצון,
 היה שופך אל יסוד דרומי.
 רבי שמעון אומר:
 אלו ואלו ליסוד דרומי.
 אלו ואלו מתערבין באמה,
 ויוצאין לנחל קדרון,
 ונמכרין לגננים לזבל,
 ומועלין בהן.
 דברי רבי מאיר.
 ורבי שמעון וחכמים אומרים:
 אין מעילה בדמים.

משנה ז

כל מעשה יום הכפורים האמור על סדר.
 הקדים מעשה לחברו, לא עשה כלום.
 הקדים דם השעיר לדם הפר,
 יחזר וינה מדם השעיר ואחר דם הפר.
 אם עד שלא גמר את המתנות מבפנים נשפך הדם,
 יביא דם אחר ויחזר וינה כתחלה מבפנים.
 וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב, שקלם כפרה וכפרה בפני עצמן.
 רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק, משם הוא מתחיל.

[ג, א] כל מעשה יום הכפורים האמורין, על הסדר.	יביא אחר ויתחיל בתחלה מבחוץ. רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק.
הקדים מעשה לחברו, לא עשה כלום, חוץ מן הוצאת כף ומחתה, שאם הקדים מעשה לחברו, מה שעשה עשוי.	[ג, ו] גמר את המתנות שעל גבי הפרוכות שבחוץ,
[ג, ד] אמר רבי יהודה: במי דברים אמורים? בדברים הנעשין בפנים בבגדי לבן, אבל בדברים הנעשין בחוץ בבגדי זהב, אף על פי שהקדים מעשה לחברו, ששנה באחד מכל המעשים, מה שעשה עשוי.	ונתן מקצת מתנות על המזבח ונשפך הדם, יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה על המזבח. רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. גמר את המתנות שעל גבי המזבח ונשפך הדם, אין מתן היסוד מעכב. וכלן מטמאין בגדים ונשרפין בבית הדשן. דברי רבי לעזר ורבי שמעון.
[ג, ה] נתן מקצת המתנות בפנים ונשפך הדם, יביא ויתחיל בתחלה מבפנים. רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק.	וחכמים אומרים: אין מטמאין בגדים, ואין נשרפין בבית הדשן, אלא האחרון הגומר את המלאכה בלבד.
גמר את המתנות שבפנים, ונתן מקצת מתנות שבחוץ ונשפך הדם,	[ג, ז] אמר רבי יוסה: זה סימן:

כָּל הַיּוֹצֵא בַּפְּנִים לְהַנְתֵּן בַּחוּץ,
 נִטֵּל מִן הַסְּמוּךְ לַפְּנִים,
 וְכָל הַנִּטֵּל מִבַּפְּנִים לְהַנְתֵּן בַּחוּץ,
 נִתֵּן עַל הַסְּמוּךְ בַּפְּנִים.
 נִתֵּן מִקְצֵת הַפֶּר בַּפְּנִים בַּחוּץ,
 וּמֵדֵם הַשְּׁעִיר בַּפְּנִים בַּחוּץ,
 הַפְּנִימִיִּין עָלוּ לוֹ,
 וְהַחִיצוֹנִיִּין לֹא עָלוּ לוֹ.

נִתֵּן מִקְצֵת הַמִּתְנוּת שֶׁבַּפְּנִים, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם,
 יָבִיא אַחֵר, וַיִּתְחִיל בְּתַחֲלָה.
 נִתֵּן מִקְצֵת הַמִּתְנוּת עַל הַפְּרֻכָּת, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם,
 יָבִיא אַחֵר, וַיִּתְחִיל בְּתַחֲלָה עַל הַפְּרֻכָּת.
 גָּמַר אֶת הַמִּתְנוּת שֶׁעַל הַפְּרֻכָּת, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם,

יָבִיא אַחֵר, וַיִּתְחִיל עַל הַמְּזֻבָּח.
 נִתֵּן מִקְצֵת הַמִּתְנוּת עַל הַמְּזֻבָּח וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם,
 יָבִיא דָם אַחֵר, וַיִּתְחִיל בְּתַחֲלָה עַל הַמְּזֻבָּח.
 גָּמַר אֶת הַמִּתְנוּת עַל הַמְּזֻבָּח, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם,
 אָף עַל פִּי שְׂלֵא נִתֵּן כְּנֶגֶד הַיִּסּוּד, יָצָא.

[ג, ח] אָף עַל פִּי שְׂלֵא נִתֵּן כְּנֶגֶד הַיִּסּוּד, יָצָא,
 שְׁנֵאמַר (ויקרא טז, כ):
 "וְכִלְיָה מִכֶּפֶר", אִם כֶּפֶר, כִּלְיָה.
 דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.
 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
 אִם כִּלְיָה כֶּפֶר.

פרק ו

משנה א

שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים,

מִצּוֹתָן שִׁיהוּ שְׁוִים בְּמִרְאָה וּבְקוּמָה וּבְדַמְיִן וּלְקִיחַתָּן כְּאַחַת.

אִף עַל פִּי שְׂאִינָן שְׁוִים, כְּשָׂרִים.

לְקַח אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר, כְּשָׂרִים.

מֵת אֶחָד מֵהֶם,

אִם עַד שְׁלֹא הִגְרִיל מֵת, יִקַּח זוּג לְשָׁנִי;

וְאִם מִשֶּׁהִגְרִיל מֵת, יָבִיא שְׁנַיִם וַיִּגְרִיל עֲלֵיהֶם כְּתַחֲלָה.

וַיֹּאמֶר,

אִם שְׁלֹשִׁים מֵת: "זֶה שְׁעֵלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל 'לְשֵׁם' יִתְקַיֵּם תַּחֲתָיו";

וְאִם שְׁלֹשָׁנָזֶל מֵת: "זֶה שְׁעֵלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל 'לְעִזְאֹל' יִתְקַיֵּם תַּחֲתָיו".

הַשְּׁנֵי יָרְעָה עַד שִׁיסְתָּאב וַיִּמְכַר, וַיִּפְלוּ דָמָיו לְנִדְבָה, שְׂאִין חֲטָאת צָבוּר מִתָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּמוּת.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָמוּת הַמִּשְׁתַּלַּח; מֵת הַמִּשְׁתַּלַּח, יִשְׁפָּךְ הַדָּם.

[ג, ט] פֶּר וְשִׁעִיר שְׁלִיִּים הַכַּפּוּרִים שְׂאֵבְדוּ,

וְהַפְּרִישׁ אַחֲרֵיהֶן תַּחֲתֵיהֶן,

וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָן עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הָרֵאשׁוֹנִים,

יָרְעוּ עַד שִׁיסְתָּאבּוּ,

וַיִּמְכְּרוּ, וַיִּפְלוּ דָמֵיהֶן לְנִדְבָה.

שְׂאִין חֲטָאת צָבוּר מִתָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

תָּמוּת.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

נִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָמוּת הַמִּשְׁתַּלַּח.

מֵת הַמִּשְׁתַּלַּח, יִשְׁפָּךְ הַדָּם.

[ג, י] שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים,

מִצּוֹתָן בְּהִגְרֵל.

לֹא הִגְרִיל עָלָיו, אִפְלוּ הֵכֵן, כְּשָׂרִין.

הִגְרֵלָן בְּאַהֲרֹן, אִפְלוּ בְכֹהֵן הַדְּיוּט כְּשָׂרִים.

שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים,

עַד שְׁלֹא הִגְרִיל עָלֵיהֶן,

רִשֵּׁי לְשׁוֹנֹתָן לְדָבָר אַחֵר;

מִשֶּׁהִגְרִיל עָלֵיהֶן,

אִין רִשֵּׁי לְשׁוֹנֹתָן לְדָבָר אַחֵר.

[ג, יא] פָּסַח שְׁלֹא קָרַב בְּרֵאשׁוֹן, יִקְרַב בְּשָׁנִי;

אֵלָא עַל מְנַת לְקָרְבַּ עַל מְזַבְחַ הַחֵיצוֹן.
 מַת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח עַד שְׁלֵא נִזְרַק דָּמוֹ
 שְׁלֵרֵאשׁוֹן,
 אָף עַל פִּי שְׁלֵא הַתּוֹדָה עֲלָיו, יָצָא,
 שְׁנֵאמֹר (ויקרא טו, י):
 "עֲמַד חַי".

עַד מְתֵי יְהֵא זְקוּק לְהִיּוֹת חַי?
 עַד "וְכִלְהָ מִכְפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ,
 וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ,
 וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׁעִיר הַחַי" (שם פסוק כ),
 דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.
 רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
 עַד שְׁעַת וְדוּי.

לֹא קָרַב בְּשָׁנֵי, יְקָרַב בְּשָׁלִישֵׁי.¹⁶
 מַעוֹת שְׁלֵא קָרְבוּ בְּרֵאשׁוֹן, יְקָרְבוּ בְּשָׁנֵי;
 לֹא קָרְבוּ בְּשָׁנֵי, יְקָרְבוּ בְּשָׁלִישֵׁי.
 חֲגִיגָה שְׁלֵא קָרְבָה בְּרֵאשׁוֹן, תִּקְרַב בְּשָׁנֵי;
 לֹא קָרְבָה בְּשָׁנֵי, תִּקְרַב בְּשָׁלִישֵׁי;
 לֹא קָרְבָה בְּשָׁלִישֵׁי, תִּקְרַב לְהֵבֵא.

[ג, יב:] שְׁעִירֵי הַרְגֵל שְׁלֵא קָרְבוּ בְּרֵגֶל,
 יְקָרְבוּ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ.
 לֹא קָרְבוּ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ,
 יְקָרְבוּ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים.
 לֹא קָרְבוּ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים,
 יְקָרְבוּ לְרֵגֶל הֵבֵא,
 שְׁמִתְחַלָּה, לֹא הִקְדְּשׁוּ לְקָרְבָנוֹת צְבוּר

16. הגר"א הגיה על פי נוסח הבבלי סו ע"א: "לשנה הבאה". וכן להלן לעניין המעות.

משנה ב

בָּא לוֹ אֶצֶל שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְסִמְךָ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְנִתְּוָדָה.
 וְכֵן הָיָה אוֹמֵר:
 "אֲנֵי הַשָּׁם, עוֹן, פְּשָׁעוֹ, חֲטָאוֹ לְפָנֶיךָ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל.
 אֲנֵי הַשָּׁם...".

משנה ג

מִסְרוּ לָמִי שֶׁהוֹלִיכוֹ.
 הַכֹּל כְּשֵׁרִים לְהוֹלִיכוֹ, אֲלֵא שֶׁעָשָׂה הַכֹּהֲנִים גְּדוּלִים קָבַע,
 וְלֹא הָיוּ מְנִיחִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיכוֹ.
 אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֵׂה וְהוֹלִיכוֹ עַד שֶׁאֵלֵא מִצְפּוֹרִין, וַיִּשְׁרָאֵל הָיָה.

משנה ד

וְכִבֵּשׁ עוֹשִׁין לוֹ מִפְּנֵי הַבְּבָלִיִּים,
 שֶׁהָיוּ מִתְלָשִׁים בְּשַׁעְרוֹ, וְאוֹמְרִין לוֹ: "טַל וְצֹא, טַל וְצֹא!".
 יִקְרִי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ מְלוּיִם אוֹתוֹ עַד סְכָה הָרֵאשׁוֹנָה.
 עֶשֶׂר סְכוֹת מִירוּשָׁלַיִם וְעַד צוֹק, תִּשְׁעִים רִיס, שִׁבְעָה וּמִחָצָה לְכֹל מִיֵּל.

[ג, יב] רבי יוסה אומר:

כך הוא אומר:

"חטאו, עון,

פשעו לפניך עמך בית ישראל וגו'".

[ג, יג] כבש עושין לו,

מפני אלכסנדרין,

שהיו מתלשין בשערו ואומרין לו:

"טל וצא, טל וצא!"

יקרי ירושלים מלוין אותו עד סכה ראשונה,

מפני שעשר סכות בתוך שנים עשר מילין

היו, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

תשע סכות בתוך עשרה מילין היו.

רבי יוסה אומר:

חמש סכות בתוך עשרה מילין היו,

ומערבין מזו לזו.

אמר רבי יוסה בי רבי יהודה:

יכל אני לעשותן שתי סכות.

משנה ה

ועל כל סכה וסכה אומרים לו: "הרי מזון והרי מים".
ומלויים אותו מסכה לסכה,
חוץ מהאחרון שבהן, שאינו מגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו.

משנה ו

ומה היה עושה?
חלק לשון שלזהורית, חציו קשר בסלע וחציו קשר בין קרניו, ודחפו לאחוריו;
ומתגלגל ויורד, ולא היה מגיע למחצית ההר, עד שהוא נעשה אברים אברים.
בא וישב לו תחת סכה האחרונה, עד שתתחשך.
ומאמתי מטמאין בגדים? משיצא לחומת ירושלים.
רבי שמעון אומר: משעת דחיתו לצוק.

[ג, יו] שעיר המשתלח,
אף על פי שאין מטמא בגדים, מטמא אכלין.
דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים:
אין מטמא אכלין ומשקין, מפני שהוא חי,
ואין חי מטמא אכלין ומשקין.
מאמתי מטמא בגדים?
מיצא חומת ירושלים.
דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר:
משעה שגיע לצוק.
רבי שמעון אומר:
משעת דחיתו לצוק.

[ג, יד] שאלו את רבי ליעזר:
"הרי שחלה שעיר המשתלח,
מהו להרכיבו?"
אמר להם:
"יכול הוא להרכיב את אחרים."
"חלה משלחו, מהו לשלחו ביד אחר?"
אמר להם:
"כך תהו בשלום ואני!"
"דחאו ולא מת, מהו שיירד אחריו וימיתנו?"
אמר להם:
"כך יהיו אויבי מקום!"
וחכמים אומרים:
חלה, מרכיבו.
חלה משלחו, משלחו ביד אחר.
דחאו ולא מת, ירד אחריו וימיתנו.

משנה ז

בא לו אצל הפר ואצל השעיר הנשרפים.
 קרעם והוציא את אמוריהם, נתנם במגס והקטירם על גבי המזבח.
 קלען במקלות והוציאן לבית השרפה.
 מאימתי מטמאין בגדים? משיצאו לחומת העזרה.
 רבי שמעון אומר: משיצת האור ברבן.

משנה ח

אמרו לו לכהן גדול: הגיע שעיר למדבר.
 ומנין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר?
 דרבינו¹⁷ היו עושין, ומניפין בסודרין, ויודעים שהגיע שעיר למדבר.
 אמר רבי יהודה: והלא סימן גדול היה להם –
 שלושת מילין מירושלים ועד בית חרודו;¹⁸
 הולכים מיל, וחוזרים מיל, ושוהים כדי מיל, ויודעים שהגיע שעיר למדבר.

דברי רבי מאיר.	[ג, טו] פרים הנשרפין ושעירים הנשרפים,
רבי יהודה אומר:	[ושעיר המשתלח], ¹⁹
משישליכן לאור.	אף על פי שאין מטמין בגדים,
רבי שמעון אומר:	מטמין אכלין ומשקין.
משיצאת האור ברבן.	דברי רבי מאיר.
	וחכמים אומרים:
[ג, יז] היכן שורפין אותן?	פרה ופרים הנשרפין מטמין אכלין ומשקין,
בבית הדין הגדול חוץ לירושלים,	ושעיר המשתלח אין מטמא אכלין ומשקין,
לצפונה שלירושלים	מפני שהוא חי,
חוץ לשלש מחנות.	ואין חי מטמא אכלין ומשקין.
וזקיפין שלפניהם היו מעמידין סביבות	מימתי מטמין בגדים?
המערכה,	משיצאו חומת העזרה.

17. אולי: דדכיות.

18. אולי: חרודו.

19. תיקון ליברמן.

מִטְמִין בְּגָדִים.
אָבֵל הַמִּסְדֵּר אֶת הַמַּעֲרָכָה,
וְהַמְצִיט אֶת הָאוֹר בְּאֵלֶיָּתָא,²⁰
אֵין מִטְמִין בְּגָדִים.

מִפְּנֵי דְחַק הָעַם,
כְּדִי שְׁלֵא יְהוּ קוֹפְצִין לְרֵאוֹת
וְנוֹפְלִין לְתוֹךְ הַמְדוּרָה.
אֶחָד הַשׁוֹרֵף וְאֶחָד הַמְסִיעַ בְּשַׁעַת שְׁרָפָה,

פרק ז

משנה א

בא לו כהן גדול לקרות.

אם רוצה בבגדי בוץ קורא, ואם לאו, באסטלית לבן משלו.

חנן הכנסת נוטל ספר תורה, ונותנו לראש הכנסת,

וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול,

וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד, וקורא "אחרי מות" ו"אך בעשור".

וגולל את התורה ומניחה בחיקו, ואומר: "יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב".

"ובעשור" שבחומש הפקודים וקורא על פה.

ומברך עליה שמונה ברכות:

על התורה, ועל העבודה, ועל ההודיה, ועל מחילת העון,

ועל המקדש, ועל ישראל, ועל הכהנים, ועל שאר התפלה.

משנה ב [בכת" קויפמן מקומה אחרי המשנה הבאה]

הרואה כהן גדול שהוא קורא, ואינו רואה פר ושעיר הנשרפים,

והרואה פר ושעיר הנשרפים, אינו רואה כהן גדול שהוא קורא.

לא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהם היתה כאחת.

[ג, יח] שמונה ברכות

מברך עליהן באותו היום:

על התורה,

כדרך שמברכין על התורה בבית הכנסת.

על העבודה,

ועל הודאה,

ועל מחילת העון, כסדרן.

ועל המקדש ברכה בפני עצמו,

ועל ישראל ברכה בפני עצמן,

ועל הכהנים ברכה בפני עצמן.

ושאר תפלה תחנה ובקשה

שעמד ישראל צריכין לישע מלפניך.

וחותם ב'שומע תפלה'.

כל העם קורין שלהן,²¹

כדי להראות חזיון לרבים.

21. הגר"א הגיה: "בשלהם". וראו בבלי ע"א: "תנו רבנן: ושאר התפלה, רנה תחינה בקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכין להושע, וחותרם ב'שומע תפלה'. ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביטו וקורא בו, כדי להראות חזונו לרבים".

משנה ג

ואם בבגדי בוץ קרא, קדש ידיו ורגליו ופשט, ירד וטבל, עלה ונסתפג.
 הביאו לו בגדי זהב, ולבש, קדש ידיו ורגליו.
 יצא ועשה את אילו ואת איל העם,
 ואת שבעת כבשים תמימים.
 דברי רבי אליעזר.
 רבי עקיבה אומר:
 עם התמיד שלשחר היו קרבים.
 אבל פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבים עם התמיד שלבין הערבים.

משנה ד [בכת"י קויפמן מקומה אחרי המשנה הבאה]

קדש ידיו ורגליו ופשט, וירד וטבל ועלה ונסתפג.
 הביאו לו בגדי לבן ולבש, קדש ידיו ורגליו.
 נכנס להוציא את הכף ואת המחטה.
 קדש ידיו ורגליו ופשט, ירד וטבל, עלה ונסתפג.
 הביאו לו בגדי זהב ולבש, קדש ידיו ורגליו.
 נכנס להקטיר את הקטרת שלבין הערבים ולהטיב את הנרות.
 קדש ידיו ורגליו ופשט. הביאו לו בגדי עצמו ולבש.
 מזלזלים אותו עד ביתו.
 יום טוב עושה לכל אוהביו, שיצא בשלום.

היו קרבין עם תמיד שלשחר,
 שנאמר (במדבר כח, כג):
 "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד",
 ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים,
 ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ,
 שנאמר: (במדבר כט, יא):
 "מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד,
 ומנחתה ונספיהם".
 ואחר כך אילו ואיל העם.

ג, [יט] רבי ליעזר אומר:
 כך סדר הקרבנות היו מקריבין:
 פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ
 היו קרבין עם תמיד שלשחר,
 ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים,
 ואחר כך אילו ואיל העם,
 ואחר כך שבעת כבשים תמימים.
 רבי עקיבה אומר:
 פר העולה ושבעת כבשים תמימים

מעֲשֶׂה בְּשִׂמְעוֹן בֶּן קַמְחִית,
 שִׁיצָא לְדַבֵּר עִם מֶלֶךְ עַרְבֵי,
 וְנִתְּנָה צְנוּרָא מִפִּיּוֹ וְנִפְלָה עַל בְּגָדָיו.
 נִכְנַס אַחִיו וְשִׁמְשׁ תַּחְתָּיו בְּכַהֲנָה גְדוּלָה.
 רֵאת אִמּוֹן שִׁלְאוּ שְׁנֵי כַהֲנִים גְּדוּלִים בּוֹ בַיּוֹם.

רבי יהודה אומר משם רבי ליעזר:
 אחד קרב עם תמיד שלשה, וְשִׁיצָא קַרְבִּין עִם תַּמִּיד שְׁלִבִין הָעַרְבִים.

[ג, כ] יום טוב עושה לאוהביו, שִׁיצָא בְּשִׁלּוּם.

משנה ה

כהן גדול משתמש בשמונה כלים,
 וההדיוט בארבעה:
 בכתנת ובמכנסים, במצנפת ובאבנט.
 מוסיף עליו כהן גדול: חֶשֶׁן וְאַפֹּד וּמַעִיל וְצִיץ.
 באלו גשאלים באורים ותמים.
 ואינן גשאלים כהן להדיוט,
 אלא למלך ולבית דין, ולמי שצריך הצבור בו.

פרק ה

משנה א

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.
והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והחיה תנעל את הסנדל, דברי רבי אליעזר.
וחכמים אוסרין.

<p>[ד, ב] תינוקות סמוך לפרקן מחנכין אותן בפני שנה ובפני שתיים, בשביל שיהו רגילין במצוות. רבי עקיבא הוה מפטיר בבית המדרש,²³ בשביל תינוקות שיאכילום אבותיהם. מעשה בשמי הזקן, שלא רצה להאכיל את בנו, וגזרו עליו והאכילוהו בידו.</p>	<p>[ד, א] יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה, ברחיצה ובסיכה, בנעילת הסנדל, בתשמיש המטה. אפלו באנפיליא²² שלבגד. קטנים מתרין בקלן, ואסורין בנעילת הסנדל, מפני מראית העין.</p>
---	--

22. inpilia – נעליים של לבד.

23. משלח את הלומדים.

משנה ב

האוכל ביום הכפורים פְּכוּתֵבֶת הַגֶּסֶה כְּמוֹהַ וּכְגִלְעֵינְתָהּ,
וְהַשׁוֹתֶה כְּמֵלֵא לְגִמְיוֹ, חֵיב.
כֹּל הָאֹכְלִים מִצְטָרְפִין לַכְּכוּתֵבֶת, וְכֹל הַמְשַׁקִּים מִצְטָרְפִין לְכְּמֵלֵא לְגִמְיוֹ.
הַאוֹכֵל וְהַשׁוֹתֶה אֵינָן מִצְטָרְפִים.

משנה ג

אֵל וְשֵׁתָה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד, אֵינּוּ חֵיב אֶלֶּא חֲטָאת אַחַת.
אֵל וְעִשָׂה מְלֹאכָה, חֵיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת.
אֵל אֹכְלִים שְׁאֵינָן רְאוּיִים לְאֲכִילָה, שְׁתֵּה מְשַׁקִּים שְׁאֵינָן רְאוּיִין לְשִׁתְיָה,
שְׁתֵּה צִיר אוֹ מְרִיס, פְּטוּר.

[ד, ג] האוכל ביום הכפורים פְּכוּתֵבֶת הַגֶּסֶה,
כְּמוֹהַ וּכְגִלְעֵינְתָהּ שֶׁבְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, חֵיב.
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְעֶזְר אֹמֵר:
אֶפְלוּ כְּכוּתֵבֶת נִמְרִין.²⁴
אֵל עֲלֵי קָנִים וְעֲלֵי גִפְנִים,
עֲלֵי תְּאֵנִים וְעֲלֵי חֲרוּבִין,
וְכֹל דְּבַר שְׁאֵין רְאוּי בְּאֲכִילָה, פְּטוּר.
עֲלֵי חֲזִירִין, עֲלֵי כֶּרֶשִׁין וְעֲלֵי בְּצִלִים,
עֲלֵי יִרְקוֹת, וְכֹל דְּבַר שְׁרְאוּי לְאֲכִילָה, חֵיב.
אֵל, חֲזוֹר וְאֵל, חֲזוֹר וְאֵל,
אִם יֵשׁ מִתְּחֵלֶת אֲכִילָה רְאוּיָהּ
עַד סוֹף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס,
מִצְטָרְפִין,
וְאִם לֹא, אֵין מִצְטָרְפִין.
שְׁתֵּה וְחֲזוֹר וְשְׁתֵּה,
אִם יֵשׁ מִתְּחֵלֶת שְׁתֵּי רְאוּיָהּ
עַד סוֹף שְׁתֵּי אַחֲרוֹנָה כְּדֵי שְׁתֵּי רְבִיעִית,
מִצְטָרְפִין.
וְאִם לֹא, אֵין מִצְטָרְפִין.
כֶּשֶׁם שְׁאֲכִילָה בְּכֹזֵית,
כֶּךָ שְׁתֵּי בְּכֹזֵית.
אֲכִילָה וְשְׁתֵּי אֵין מִצְטָרְפִין.
הַשׁוֹתֶה צִיר וּמְרִיס, פְּטוּר.
רַבִּי לְעֶזְר אֹמֵר:
הַשׁוֹתֶה מְלֵא לְגִמְיוֹ, חֵיב.

24. נמרין – יישוב בעבר הירדן. ראו במדבר לב, ג; שם פסוק לו; יהושע יג, כו.

משנה ד [בכת"י קויפמן מקומה אחרי המשנה הבאה]

התינוקות,

אין מעניין אותם ביום הכפורים,

אבל מחנכין אותם קדם שנה וקדם שנים,

בשביל שיהיו רגילים למצות.

משנה ה

עוברת שהריחה, מאכילין אותה עד שתשיב נפשה.

חולה, מאכילין אותו על פי בקיים;

ואם אין שם בקיים, מאכילין על פי עצמו, עד שיאמר די.

משנה ו

מי שאחזו בלמוס, מאכילין אותו אפלו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו.

מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר הכהן שלו.

ורבי מתתיה בן חרש מתיר.

ועוד אמר רבי מתתיה בן חרש: החושש בפיו, מטילין בתוכו סם בשבת,

מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת.

מנין היו יודעין שיאורו עיניו?	[ד, ד] מי שאחזו בלמוס,
כדי שיפיר בין יפה לרע.	מאכילין אותו הקל הקל.
רבי יהודה אומר:	פיצד?
עוברת שהריחה שביעית,	היו לפניו טבל ושביעית,
תוחבין לה בכוש. ²⁵	מאכילין אותו שביעית;
הריחה תרומה, תוחבין לה ברטב.	טבל ונבלה, מאכילין אותו נבלה;
	נבלה ותרומה, מאכילין אותו תרומה;
[ד, ה] לא ינעל אדם	תרומה ושביעית, מאכילין אותו שביעית,
מנעל מסמר ויטיל בתוך הבית,	עד שיאורו עיניו.

הַנְּדוּת וְהַיּוֹלָדוּת
 טוֹבְלוֹת כְּדָרְכֵן בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים.
 בְּעֵלֵי קְרָאִין
 טוֹבְלִין כְּדָרְכֵן בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים.
 רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
 מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה,
 לֹא יִטְבֵּל עַד שֶׁתִּחַשֵּׁךְ.
 רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:
 כֹּהֲנִים טוֹבְלִין כְּדָרְכֵן עִם חֲשֻׁכָה,
 כְּדֵי שְׂיֵאָכְלוּ בַתְּרוּמָה לְעָרֵב.

אִפְלוּ מִמַּטָּה לְמַטָּה.
 וְרַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מֵתִיר.
 וְכֵן הָיָה רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
 אִם הָיוּ יָדָיו מְלוּכָלוֹת בְּטִיט וּבְצוּאָה,
 מִדִּיחִן בְּמַיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְנָפוּ כְּלָיו.
 הָיָה הוֹלֵךְ לְהִקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו,
 פְּנֵי רַבּוֹ, פְּנֵי תַלְמִידוֹ,
 עוֹבֵר כְּדָרְכּוֹ בַיָּם וּבַנְּהַר,
 אִפְלוּ עַד צְנָאוֹר, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ.
 הַזְּבִין וְהַזְּבוֹת
 טוֹבְלִין כְּדָרְכֵן בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים.

משנה ז

מִי שֶׁנִּפְלָה עָלָיו מַפְלֵת,
 סָפֵק הוּא שָׁם, סָפֵק אֵינּוּ שָׁם,
 סָפֵק חַי, סָפֵק מֵת,
 סָפֵק נָכְרִי, סָפֵק יִשְׂרָאֵל –
 מִפְקָחִים עָלָיו.
 מִצְאוּהוּ חַי, מִפְקָחִין עָלָיו,
 וְאִם מֵת, יִנְיַחוּהוּ.

משנה ח

חטאת ואָשם וְדאי מְכַפְרִים.
 מִיתָה יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפְרִים עִם הַתְּשׁוּבָה.
 הַתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת קְלוֹת, וְעַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה;
 וְעַל הַחֲמוּרוֹת הִיא תוֹלָה, עַד שְׂיָבוֹא יוֹם הַכְּפוּרִים וַיְכַפֵּר.

משנה ט

הַאוֹמֵר: "אֲחַטָּא וְאָשׁוּב, אֲחַטָּא וְאָשׁוּב", אֵין מְסַפִּיקִים בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
 "אֲחַטָּא, וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר", אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר.
 עֲבֵרוֹת שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם, יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר,
 וְשְׂבִין אָדָם לְחֲבֵרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, עַד שְׂיִרְצֶה אֶת חֲבֵרוֹ.
 אֵת זו דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:
 "מְכַל חֲטָאֵיכֶם לְפָנַי ה' תִּטְהַרוּ" (ויקרא טו, ל),
 עֲבֵרוֹת שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם, יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר;
 עֲבֵרוֹת שְׂבִין אָדָם לְחֲבֵרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, עַד שְׂיִרְצֶה אֶת חֲבֵרוֹ.
 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל!
 לְפָנַי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם?
 אֲבִיכֶם שְׂבִשְׂמַיִם, שְׂנֹאֲמַר (יחזקאל לו, כה): "וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם";
 וְאוֹמֵר (ירמיה יז, ג): "מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל ה'",
 מִה מִקְנֵה מְטַהֵר אֶת הַטְּמְאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל.

חסלת כיפורים

כְּרַתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין,	[ד, ה] חטאת ואָשם וְדאי
וְלֹא תִשָּׂא עֲמָהֶן.	מְכַפְרִין עַל מַה שְׂכָתוּב לָהֶם.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:	מִיתָה יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפְרִין עִם הַתְּשׁוּבָה.
כָּל שֶׁהוּא מ'לֹא תִשָּׂא וְלִמְטָה,	תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת קְלוֹת,
תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת,	עַל 'עֲשֵׂה' וְעַל 'לֹא תַעֲשֶׂה' חוּץ מ'לֹא תִשָּׂא
וְכָל שֶׁהוּא מ'לֹא תִשָּׂא וְלִמְעָלָה,	וְאֵלוֹ הֵן עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת:

וְלֹא תִשָּׂא עִמָּהּ,
תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מִכֹּפֶר.

וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעיה כב, יד):
"אִם יִכְפֹּר הָעוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תִּמָּתוּן",
מִלְמַד שֵׁיוֹם מִיַּתֶּה מִמָּרָק.

[ד, ו] רבי ישמעאל אומר:
אֲרַבְעָה חֲלוּקֵי כִפֶּרֶה הֵן:
עֵבֶר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה,
אֵין זֶו מִמְקוֹמוֹ עַד שְׁמוֹחֲלִין לוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר:
"שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים" (ירמיה ג, יד),
"אֲרַפָּא מְשׁוּבָתֶם" (הושע יד, ה).

[ד, ו] חטאת וְאָשֶׁם וַיּוֹם הַכְּפוּרִים,
בְּלֵן אֵין מִכְּפָרִין אֱלֹא עִם הַתְּשׁוּבָה,
שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, כז):
"אֲךָ בְּעִשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה,
יּוֹם הַכְּפָרִים הוּא",²⁶
אִם שָׁב, מִתְּכַפֵּר לוֹ,
וְאִם לֹא, אֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ.

[ד, ז] עֵבֶר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה,
וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה,
תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מִכֹּפֶר,
שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז, ל):
"כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶם
מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ".

רבי לעזר אומר:
"וְנִקְוָה", מְנִקָּה הוּא לְשָׁבִים,
וְאֵין מְנִקָּה לְשֹׂאִין שָׁבִים.
רבי יהודה אומר:
מִיַּתֶּה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מִכְּפָרִין עִם הַתְּשׁוּבָה,
תְּשׁוּבָה מִכְּפָרֶת עִם הַמִּיַּתֶּה,
וַיּוֹם הַמִּיַּתֶּה הָרִי הוּא כְּתְּשׁוּבָה.

[ד, ח] עֵבֶר עַל כְּרַתוֹת וּמִיַּתוֹת בֵּית דִּין,
וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה,
תְּשׁוּבָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים תּוֹלִין,
וַיְסוּרוּן שְׁבַשְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מִמָּרְקִין,
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט, לג):
"וּפְקֹדֹתַי בְּשֶׁבֶט פֶּשַׁעַם וּבִגְגָעִים עֲוֹנָם".
אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלַּל בּוֹ שֵׁם שְׁמַיִם מְזִיד,
וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה,

[ד, י] כָּל הַמְּזַנֶּה אֶת הָרַבִּים,
אֵין מִסְפִּיקִין בִּידוֹ לְעֵבֶר עֲבָרָה,
שֶׁלֹּא יְהוּ תַלְמִידֵי נּוֹחֲלִין אֶת הָעוֹלָם,
וְהוּא יוֹרֵד לְשָׂאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז, ט):
"כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל,
לֹא תִתֵּן חֲסִידֶךָ לְרֹאוֹת שַׁחַת".

אֵין בָּהּ לֹא בְּתְּשׁוּבָה לְתַלּוֹת,
וְלֹא בַיּוֹם הַכְּפוּרִים לְכַפֵּר,
אֱלֹא תְּשׁוּבָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מִכְּפָרִין שְׁלִישׁ,
וַיְסוּרוּן מִכְּפָרִין שְׁלִישׁ,
וּמִיַּתֶּה מִמָּרְקֶת עִם הַיְסוּרוּן.

[ד, יא] וְכָל הַמַּחְטִיא אֶת הָרַבִּים,
אֵין מִסְפִּיקִין בִּידוֹ לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה,
שֶׁלֹּא יְהוּ תַלְמִידֵי יוֹרְדִין לְשָׂאֵל,
וְהוּא נּוֹחַל אֶת הָעוֹלָם,
שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח, יז):

26. ראו ספרא אמור פרשה יא יד, ב: "הואיל והוא מכפר על הודוין כשגגה, יכפר על השבים ועל שאינן שבים? תלמוד לומר: 'אך' – הא אינו מכפר אלא על השבים". וכן בבבלי שבועות יג ע"א: "דתניא: יכול יהא יוה"כ מכפר על שבים ועל שאינן שבים?... תלמוד לומר: 'אך' – חלק".

”אדם עֲשֶׂק בְּדָם נֶפֶשׁ,

עַד בּוֹר יָנוּס אֶל יִתְמָכוּ בּוֹ”.

[ד, יב] מְגַלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זָכִי,

לְעַמֵּד הֵימָנוּ פְּרָשִׁיּוֹת שְׁלֹחֹת

הַרְאוּיּוֹת לְעַמֵּד הֵימָנוּ,

וְחֹבָה עַל יְדֵי חֵיב,

לְעַמֵּד מִמָּנוּ פְּרָשִׁיּוֹת שְׁלֹחֹבָה

הַרְאוּיּוֹת לְעַמֵּד הֵימָנוּ.

מִפְּרָסְמִין אֶת הַחֲנֻפִּין מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם,

שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ג, כ):

”וַיָּשׁוּב צַדִּיק מִצְדָּקוֹ וַעֲשָׂה עוֹל,

וְנַתַּתִּי מִכְשׁוֹל לִפְנָיו, הוּא יָמוּת”,

לְפָרְסָמוֹ.

[ד, יג] רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:

חוֹטֵא אָדָם פּוֹעֲמִים וְשֹׁלֵשׁ, מוֹחֲלִין לוֹ,

אַרְבַּע, אֵין מוֹחֲלִין לוֹ,

שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד, ז):

”נִשָּׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה, וְנָקָה”,

עַד כָּאֵן מְנַקֵּה, מִכֵּן וְאֵילָף אֵין מְנַקֵּה,

שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ב, ו):

”כֹּה אָמַר ה’:

עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל,

וְעַל אַרְבַּעַה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ”.

וְאוֹמַר (איוב לב, כט):

”הֵן כָּל אֱלֹהֵי יַפְעֵל אֵל

פְּעֻמִּים שְׁלוּשׁ עִם גָּבֵר”,

וְאוֹמַר (משלי כה, יז):

”הַקֵּר וְגֹלֵף מִבֵּית רַעַף, פֶּן יִשְׁבַּעַךְ וּשְׁנֹאֵךְ”.

[ד, יד] מִצְּוֹת וְדוּוּי,

עָרַב יוֹם הַכְּפוּרִים עִם חֲשֻׁכָה.

אֲבָל אִמְרוּ חַכְמַיִם:

מִתְּוֹדָה אֲדֵן קָדָם שְׂיֵאכֵל וַיִּשְׁתֶּה,

שְׂמָא תִטְרַף דַּעְתּוֹ בְּתוֹךְ אֲכִילָה וּשְׁתִּיה.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה קָדָם שְׂיֵאכֵל וַיִּשְׁתֶּה,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה לְאַחַר אֲכִילָה וּשְׁתִּיה,

שְׂמָא אַרְע דְּבַר קַלְקֵלָה בְּסַעֲוָדָה.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה לְאַחַר אֲכִילָה וּשְׁתִּיה,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה עַרְבִית.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה עַרְבִית,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה שְׁחִרִית.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה שְׁחִרִית,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה בְּמוֹסָף.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה בְּמוֹסָף,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה בְּמִנְחָה.

וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְוֹדָה בְּמִנְחָה,

צְרִיף שְׂיִתְוֹדָה בְּנַעֲלָה,

שְׂמָא אַרְע בּוֹ דְּבַר קַלְקֵלָה כָּל הַיּוֹם כָּלוּ.

הֵיכֵן הוּא אוֹמֵר?

אַחַר תְּפִלָּה.

וְהַעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה אוֹמְרָה בְּרַבִּיעִית.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:

מִתְּפַלֵּל שֶׁבַע וְחֹתֵם בְּדוּוּי.

וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים:

מִתְּפַלֵּל שֶׁבַע,

וְאֵם רְצָה לְחַתֵּם בְּדוּוּי, חֹתֵם.

וְצְרִיף לְפָרֵט אֶת הַחֲטָא.

דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פְּתִירָא.

שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב, לא):

”אֲנִי חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה”.

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:

אֵין צְרִיף.

אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (שם):

”וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב?”

אֲלֹא כִּף אִמְר הַמְּקוּם:

מִי גָרַם לָהֶם שְׂיַעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב?

אֲנִי, שֶׁהִרְבִּיתִי לָהֶם זָהָב.

[ד, יו] דְּבָרִים שֶׁהַתּוֹדָה עֲלֵיהֶן
 בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁעֵבֶר,
 אֵין צְרִיךְ לְהַתּוֹדוֹת עֲלֵיהֶן לְיוֹם הַכַּפּוּרִים
 הַבָּא,
 אֲלֵא אִם כֵּן עֵבֶר עֲלֵיהֶן.
 עֵבֶר עֲלֵיהֶן, צְרִיךְ שִׁיתּוֹדָה עֲלֵיהֶן.
 לֹא עֵבֶר עֲלֵיהֶן וְהַתּוֹדָה עֲלֵיהֶן,
 עַל זֶה נֶאֱמָר (מְשָׁלִי כו, יא):
 "כִּכְלָב שָׁב עַל קְאוֹ,
 כִּסִּיל שׁוֹנֶה בְּאוֹלְתוֹ".
 רַבִּי לִיעֲזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר:
 הָרִי זֶה כִּשְׁבָח,

שְׁנֵאמָר (תהלים נא, ה):
 "כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע, וְחַטָּאתַי נִגְדֵי תַמִּיד".
 [ד, יז] רַבִּי לִיעֲזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
 חֲמָר בְּשִׁעִיר שְׂאֵין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,
 וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂאֵין בְּשִׁעִיר,
 שְׂיוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שִׁעִיר,
 וְשִׁעִיר אֵין מְכַפֵּר אֲלֵא עִם יוֹם הַכַּפּוּרִים.
 [ד, יז] חֲמָר בְּשִׁעִיר,
 שֶׁהַשִּׁעִיר מִיָּד,
 וְיוֹם הַכַּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה.

סליק מסכת כיפורים תוספתא

* הערת הרחבה לעניין המעשה בפניחס איש חבתה המובא בפ"א ה'ו':
 באופן פשוט, נראה שמעשה זה מובא לתיאור המצב הרצוי, כשמיניו הכהן הגדול אינו מושפע משיקולי ממון, והכהנים
 מגדלים אותו מלהשגה לאחר בחירתו, וכהנגדה לאמור בהמשך על ההדיוטות שקנו את כהונתם בכסף הרב (ודבר זה
 מובא בהקשר לדברי המשנה על כך שהיו אומרים לכהן הגדול "קרא אתה בפוך, שמא שכחת או שמא לא למדת"). ולפי
 זה נראה ש"עלה גורלו" היינו שנפל בחלקו באופן הראוי. וכן הגרסה בויקרא רבה כו, ט ובתנחומא אמור: "מעשה בפניחס
 הסתת שמינוהו כהן גדול, ויצאו אחיו הכהנים וראוהו חוצב באבנים, ומלאו המחצב לפניו דינרי זהב". ולגרסה זו מובן
 סיום דברי רבי חנינא בן גמליאל, המשווה את הגדולה שמצא פניחס בעת חרישתו בשדה לגדולה שמצאה את אלישע
 הנביא.
 אולם, על פי דבריו של יוסף בן מתתיהו ייתכן לפרש שגם מעשה זה קשור להעמדת הדיוט ככהן גדול, כסיפורו על מעשי
 הקנאים בתקופת המרד: "ועל מעשיהם הנוראים הוסיפו עוד לעג, להעציב את לב העם מכל עלילותיהם, כי ניסו לתכן
 את פחד העם ולהראות את עצמם ידם, וערבו את לבם לבחור את הכהנים הגדולים על פי הגורל... ובאמת חשבו לבטל
 בזאת את המנהג ולתפוס להם את השלטון, בהקימם בידם את המשורה העליונה. על כן קראו... ובחרו להם כהן גדול
 בגורל. ובמקרה זכה בגורל – ובוה נראה כל גודל רשעתם – איש אחד ושמו פניחס בן שמואל מכפר חפתא, אשר לא יצא
 מהכהנים הגדולים וגם לא הבין מה היא הכהונה הגדולה, כי היה איכר עובד אדמה. אולם הם סחבו אותו בעל כרחו מן
 השדה, וכמעשה המשחקים בבית החזיון קישטו אותו במסכה זרה, והלבישו אותו בגדי הקודש, ולימדו אוו את מעשה
 עבודתו לעת מצוא. למעשה תעתועים ולצחוק ילדים הייתה הנבלה הזאת בעיניהם. אולם עיני יתר הכהנים, העומדים
 מרחוק, ולגו דמעות למראה החוק המחולל, והם נאנחו על המשורה הקדושה הנרמסה ברגלים" (מלחמות היהודים עם
 הרומאים, ספר ד פרק ג, ז-ח, תרגום י. שמחוני).

מוקדש לעילוי נשמת
יהודה מאיר ברוקנר
ט' אדר א' תשנ"ה - כ"ח מנחם אב תשס"ז